

8—12 november.

Debatter m. m.

	Sid.
Lördagen den 8 november.	
interpellation av herr Wistrand ang. granskningsrätten beträffande de statliga bolagen	3
Tisdagen den 11 november.	
Minnesord över herr Edin	6
Svar på frågor:	
av herr Lundgren ang. primärkommunernas underställningsfria lånerätt	6
av herr Petrén om forskning ang. arbetet och arbetsplatsens förhållanden	7
Onsdagen den 12 november.	
Svar på fråga av herr Lundqvist ang. möjligheten till behovsprövning olika hyresgäster emellan	12
Svar på interpellation av herr Lundqvist om effektivare trafikövervakning genom statspolisen	16
Förslag till allmänt resereglemente m. m.	18
Förslag till naturskyddslag m. m.	30
Ändring i fiskerättslagen m. m.	35
Interpellation av herr Bergh om begränsning av statens gälldränteadrag	39

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 12 november.		Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 194, ang. förslag till allmänt resereglemente m. m.		18
— 195, ang. vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.		30
Bevillningsutskottets betänkande nr 58, ang. ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen m. m.		30
Andra lagutskottets utlåtande nr 45, ang. ytterligare anstånd med inrättande av epidemisjukhus m. m.		30
Tredje lagutskottets utlåtande nr 28, ang. förslag till naturskyddslag m. m.		30
— nr 29, ang. ändrad lydelse av 2 § 11:o) och 16:o) lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt		35
— nr 30, ang. ändring i 11 § lagen om rätt till fiske		35
— nr 31, ang. ändring i 3 § lagen om rätt till fiske m. m.		35
Jordbruksutskottets utlåtande nr 49, ang. ändring i grunderna för tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrlägningsföretag		38

Lördagen den 8 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Justerades protokollet för den 1 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 241, angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster, m. m.

Interpellation ang. granskningsrätten beträffande de statliga bolagen.

Herr WISTRAND erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Frågan om en kontroll genom statsrevisionen av statskontrollerade aktiebolag väcktes första gången i riksdagen år 1922. I en vid nämnda riskdag väckt motion hemställdes, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådana ändrade bestämmelser för statsrevisionen, att dess granskning komme att omfatta även sådana monopolistiska företag av statsfinansiell betydelse, vilka tillskapats genom statens direkta åtgärder, även om de icke dreves av staten. Motionären framhöll i sin motivering, att enligt för statsrevisorernas verksamhet gällande bestämmelser sådana företag av statsfinansiell betydelse såsom vin- och spritcentralen samt tobaksmonopolet icke fölle under statsrevisionens granskning. Förvaltningen av dylika monopol vore emellertid ur allmän synpunkt av stort intresse, då storleken av de inkomster, som från företagen tillfördes statskassan, i hög grad påverkades av det sätt på vilket denna förvaltning handhades. Konstitutionsutskottet tillstyrkte utredning av frågan, och utskottets hemställan bifölls av riksdagens båda kamrar och föranledde skrivelse (nr 166) med anhållan att Kungl. Maj:t ville rörande statsrevisio-

nens verksamhet låta verkställa utredning i de hänseenden, riksdagen funnit erforderliga.

Med anledning av riksdagens skrivelse tillkallade chefen för finansdepartementet borgmästaren K. E. von Geijer och kanslirådet N. T. Löwbeer såsom sakkunniga inom departementet för utredning bland annat i fråga om anordnandet av en revision av de monopolistiska företagen. I sitt den 20 februari 1924 avgivna betänkande framlade de emellertid icke något positivt förslag i denna fråga. Vid en förberedande undersökning hade det nämligen visat sig, att utredningen skulle komma att kräva avsevärd tid och erbjuda stora svårigheter och bland annat påfordra ett ingående studium ej endast av företagens organisation och verksamhet utan även av åtskilliga spörsmål av såväl offentligrättslig som privaträttslig natur.

Vid 1926 års riksdag framställdes till finansministern en interpellation med färfrågan, huruvida riksdagen hade att emotse något förslag med anledning av den år 1922 begärda utredningen. I svaret på interpellationen meddelade departementschefen att de båda sakkunniga sedermera ansett sig icke kunna upptaga till behandling spörsmålet om statlig revision av monopolföretagen. Även den dåvarande finansministern hade hyst den uppfattningen, att den av riksdagen begärda utredningen tills vidare kunde få vila, och hade därför utöver vissa överväganden inom finansdepartementet någon särskild undersökning ej blivit igångsatt. Departementschefen ansåg dock att utredningen borde upptagas och slutföras i så god tid, att förslag kunde framläggas innan frågan om förnyade avtal med de båda bolagen upptogs till avgörande. Avtalen för de båda bolagen utlöpte år 1928 respektive år 1929.

Revisionsfrågan upptogs därefter på nytt av särskilt tillkallade sakkunniga,

Interpellation ang. granskningsrätten beträffande de statliga bolagen.

vilka bedrev sin utredning under namnet »monopolkontrollutredningen». Utredningen avgav två betänkanden. Det första den 14 januari 1928 angående spritcentralen och det andra den 21 november 1928 angående tobaksmonopolet. Då utredningens förslag i vissa huvudpunkter bland annat i fråga om revisionens anordnande icke ansågs kunna läggas till grund för ärendets vidare handläggning, tillkallade finansministern för ytterligare utredning av frågan justitierådet A. Borgström. Denne avgav år 1929 och 1930 yttranden angående respektive tobaksmonopolets och spritcentralens fortsatta verksamhet.

Ärendet gjordes därefter till föremål för framställning till 1930 års riksdag (prop. nr 195 och 196). Riksdagen biföll därefter bevillningsutskottets förslag, enligt vilket revisionen inom de båda monopolföretagen skulle sammansättas utom av två revisorer, utsedda av respektive Kungl. Maj:t och bolagsstämman, av tre revisorer, valda av fullmäktige i riksgäldskontoret utom fullmäktiges egen krets.

Sedan några motioner i ämnet vid riksdagarna åren 1933—36 icke föranlett någon riksdagens åtgärd, upptogs frågan om statsrevisionens ställning till monopolbolagen först vid 1939 års riksdag. I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Domö m. fl. (nr 52) och den andra inom andra kammaren av herr Törnkvist m. fl. (nr 136), hemställdes att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådana bestämmelser, att granskning från statsrevisorernas sida komme att omfatta tobaksmonopolet samt bolagen, som handhar parti- och detaljhandeln med rusdrycker. Statsutskottet hemställde om utredning av frågan och utskottets hemställan bifölls av riksdagen (skrivelse nr 376). Med anledning av denna framställning verkställdes under år 1939 vissa utredningar inom finansdepartementet. På grund av krigsutbrottet samma år ansågs dock utredningen böra vila tills vidare.

Frågan om statsrevisionens utvidgade granskningsrätt upptogs ånyo vid 1944

års riksdag i en av herrar Gardell och Werner väckt motion (nr 373). Statsutskottet föreslog, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder av innebörd att samtliga aktiebolag, vilka helt eller delvis ägdes av staten, skulle ställa sina räkenskaper m. m. till riksdagens revisorers förfogande (utlåtande nr 149). Riksdagen biföll statsutskottets förslag (skrivelse nr 331). Då frågan ännu år 1946 icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd, återupptog sistnämnda års statsrevisorer frågan och underströk vikten av att frågan snarast bragtes till sin lösning. Statsutskottet vid 1947 års riksdag behandlade revisorernas framställning och hemställde, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t snarast vidtog åtgärder i av revisorerna angivet syfte (utskottets utlåtande nr 128). Denna hemställan godkändes av riksdagen (skrivelse nr 329).

Frågan angående granskningsrätten av statliga bolag upptogs även vid 1945 års riksdag i två likalydande motioner, väckta inom första kammaren av mig (I:6) och inom andra kammaren av herr A. Törnkvist (II:11). Motionärerna hemställde därvid om utredning rörande möjligheten att utsträcka sakrevisionens granskningsrätt. Särskilt angeläget vore det, att sakrevisionen gäves möjlighet att granska den statsunderstödda verksamheten och den statliga verksamhet, som bedreves i bolagsform.

Statsutskottet (utlåtande nr 208) ansåg i likhet med motionärerna att frågan om utsträckning av sakrevisionens verksamhet nu borde upptagas till övervägande och föreslog därför riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning härav. Riksdagen godkände utskottets utlåtande (skrivelse nr 516).

Med anledning av riksdagens framställningar om utsträckning av granskningsrätten dels för statsrevisorerna och dels för sakrevisionen tillkallade chefen för finansdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts den 24 oktober 1947 lämnade bemyndigande två utredningsmän, fil. dr M. Marcus och undertecknad, med upp-

Interpellation ang. granskningsrätten beträffande de statliga bolagen.

drag att inom departementet biträda med utredning av frågan om riksdagens revisorers samt statens sakrevisions granskningsrätt beträffande aktiebolag, som helt eller delvis äges av staten. Utredningsmännen, vilka antog namnet »1948 års revisionsutredning», avgav den 14 mars 1949 ett betänkande i ämnet.

Den ene utredningsmannen, herr Marcus, förordade rätt för statens sakrevision att granska de statliga bolagen, medan undertecknad förordade en sådan granskningsrätt jämväl för riksdagens revisorer.

1950 års statsrevisorer har i sin berättelse ånyo upptagit frågan om revisorernas granskningsrätt beträffande statskontrollerade aktiebolag och uttalat angelägenheten av att frågan utan dröjsmål bringas till sin lösning.

I sitt utlåtande (1951 nr 174) hänvisade statsutskottet till att frågan om granskningen av de statskontrollerade aktiebolagen underställts Kungl. Maj:ts prövning genom det av 1948 års revisionsutredning avgivna betänkandet, varför revisorernas uttalande lades till handlingarna. Sedan 1948 års revisionsutredning framlagt sitt förslag, har, så vitt känt, någonting icke förekommit, som fört ärendet vidare. Riksdagens vid upprepade tillfällen tillkännagivna uppfattning har sålunda hittills icke lett till något resultat.

I den mån en allt större och mer betydelsefull del av statens verksamhet bedrivs under bolagsform måste det framstå som en anomali, att denna skulle vara undandragen den insyn från statsmakternas revisionsorgan, som den övriga delen av statsverksamheten är underkastad. Det har vid olika tillfällen visat sig, att den granskning, som av dessa utövats, varit till stor fördel för åstadkommande av bättre ekonomi och undanröjande av missförhållanden.

Med anledning härav ber jag om första kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet rikta följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att, i enlighet med riksdagens vid upprepade

tillfällen uttalade önskemål, för riksdagen framlägga förslag, att riksdagens revisorer och statens sakrevision må utöva samma granskningsrätt beträffande de statliga bolagen som tillkommer dem beträffande övrig statsverksamhet.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spørsmål finge framställas.

Anmäldes att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 246, angående godkännande av tilläggsprotokoll nr 3 till överenskommelsen den 19 september 1950 angående upprättande av en europeisk betalningsunion;

nr 247, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 3 § och 4 kap. 3 § rättegångsbalken; samt

nr 248, med förslag till ändringar i vissa tjänste- och familjepensionsreglementen.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmänt resereglemente m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statens allmänna avlösningsreglemente m. m., i vad propositionen sammanhänges med Kungl. Maj:ts förslag till allmänt resereglemente;

- bevillningsutskottets betänkande nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316), m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ny lydelse av övergångsbestämmelsen till lagen den 5 april 1946 (nr 130) om ändrad lydelse av 18, 20 och 23 §§ epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443);

Ang. primärkommunernas underställningsfria lånerätt.

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till naturskyddslag m. m., dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 11:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 30, i anledning av väckt motion om ändring i 11 § lagen om rätt till fiske; och

nr 31, i anledning av väckta motioner om ändring i 3 § lagen om rätt till fiske m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 49, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i grun-

derna för tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrlägningsföretag.

Anmäldes och bordlades en av herr *Tjällgren* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 513, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster, m. m.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.12 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 11 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr **TALMANNEN** yttrade: Meddelande har inkommit att ledamoten av denna kammare hemmansägaren *Sven Edin* avlidit den 10 innevarande månad. Han var representant för Västernorrlands län och Jämtlands län och bevistade i år sin 12:e riksdag. Den avlidne kamraten gav intryck av en gedigen och plikttrogen medborgare, och han omfattades av oss alla med sympati och förtroende. Han har förtjänat vår tacksamhet för det arbete han här utfört.

Frid lyses över hans minne!

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Justerades protokollen för den 4 och den 5 innevarande månad.

Ang. primärkommunernas underställningsfria lånerätt.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Lundgren* till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framställt följande fråga: »Har statsrådet och chefen för finansdepartementet för avsikt att framlägga förslag till ändrade bestämmelser rörande primärkommunernas underställningsfria lånerätt att gälla intill dess det av 1946 års kommunallagskommitté framlagda förslaget till ny kommunallag träder i kraft?»

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet **SKÖLD**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Lundgrens* berörda fråga, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Herr *Lundgren* har frågat, om jag har för avsikt att framlägga förslag till ändrade bestämmelser rörande

Om forskning ang. arbetet och arbetsplatsens förhållanden.

primärkommunernas underställningsfria lånerätt att gälla intill dess det av 1946 års kommunallagskommitté framlagda förslaget till ny kommunallag träder i kraft.

Efter vad jag har inhämtat ämnar Svenska stadsförbundets styrelse till Kungl. Maj:t inkomma med hemställan om att kommunallagskommitténs förslag rörande den underställningsfria lånerätten bör sättas i kraft tidigare än den nya kommunallagen i övrigt. Det är min avsikt att, sedan denna hemställan inkommit, överväga, om förslag rörande ett tidigare ikraftträdande av nämnda bestämmelser skall framläggas för riksdagen.

Herr LUNDGREN: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra mitt tack för det lämnade svaret. Jag tillåter mig tolka det på det sättet, att statsrådet är välvilligt inställt till en ändring av bestämmelserna om kommunernas underställningsfria lånerätt.

Detta är ett för kommunerna mycket allvarligt problem. Kommunerna har nu dels en underställningsfri lånerätt för ettåriga lån, som står i direkt relation till antalet skattekronor, dels en underställningsfri lånerätt för femåriga lån, som står i relation till utdebiteringens storlek. Den höjning av utdebiteringen som ägt rum i de flesta kommuner har emellertid medfört att ett mycket stort antal kommuner numera icke har någon underställningsfri lånerätt för femårs-lån. Jag har här en förteckning, upprä-tad av Svenska stadsförbundet, som visar att exempelvis våra fem största städer numera icke har underställningsfri lånerätt när det gäller femårs-lån. Detta vå-lar naturligtvis kommunerna åtskilliga svårigheter. Den underställningsfria lånerätten är avsedd dels att ge kommu-nerna tillgång till en kassaförslagsfond, dels att möjliggöra för kommunerna att anskaffa varaktiga nyttigheter di-rekt genom utdebitering, således utan att behöva ta upp lån på ett stort antal år. Det borde i varje fall ligga finansminis-

tern om hjärtat att kommunerna i nuva-rande situation inte belastar lånemark-naden, utan söker med skattemedel fi-nansiera även anskaffning av nyttighe-ter som traditionellt bekostas med låne-medel.

Samtidigt som jag tackar statsrådet för svaret vill jag uttala den förhoppningen att en proposition i denna fråga föreläg-ges nästa års riksdag. Jag är emellertid inte övertygad om att man inte ytterli-gare behöver något höja det belopp som kommunallagskommittén hade föreslagit, detta på grund av penningvärdeförsäm-ringen. Jag vet att Stadsförbundets sty-relse i sin framställning kommer att be-gära att den underställningsfria lånerät-ten utvidgas utöver vad kommunallags-kommittén har föreslagit.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om forskning ang. arbetet och arbets-platsens förhållanden.

Med stöd av § 20 av kammarens ord-ningsstadga hade herr *Petrén* till herr statsrådet och chefen för socialdepar-teamentet framställt en så lydande fråga: »Vill herr statsrådet meddela, när den i riksdagens skrivelse 1951:210 begärda utredningen rörande forskning angående arbetet och arbetsplatsens förhållan-den kan väntas bli verkställd?»

Ordet lämnades till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet **STRÄNG**, som meddelat, att han äm-nade vid detta sammanträde besvara nämnda fråga och nu yttrade: Herr tal-man! Herr *Petrén* har frågat, om jag vill meddela, när den i riksdagens skrivelse 1951:210 begärda utredningen rörande forskning angående arbetet och arbets-platsens förhållanden kan väntas bli verkställd.

Enligt min uppfattning har denna ut-redningsfråga numera kommit i ett del-vis nytt läge. Som bekant har Svenska arbetsgivareföreningen nu betydande do-nationsmedel till sitt förfogande för forskning och konsultation på det per-

Om forskning ang. arbetet och arbetsplatsens förhållanden.

sonaladministrativa området. För denna verksamhet har inrättats ett särskilt råd, i vilket bland andra även arbetsmarknadsstyrelsen, Landsorganisationen och Tjänstemännens centralorganisation är företrädade. Jag anser det vara mycket glädjande, att en sådan verksamhet kommer till stånd på i första hand arbetsmarknadsparternas eget initiativ och ansvar, och anser mig böra avvakta utvecklingen ytterligare, innan jag tar ställning till frågan om den av riksdagen begärda utredningen. Frågan kommer i varje fall inte att avgöras utan samråd med Arbetsgivareföreningens personaladministrativa råd.

Då fröken Elmén i andra kammaren i våras ställde samma fråga till mig som nu herr Petrén, pekade jag bl. a. också på utredningsanslagets begränsning som ett skäl för uppskov med igångsättandet av denna uppenbarligen synnerligen kostnadskrävande utredning. Detta skäl föreligger alltjämt.

Herr PETRÉN: Herr talman! Jag vill först och främst tacka herr statsrådet och chefen för socialdepartementet för det svar jag har fått. Tyvärr måste jag samtidigt säga att svaret för mig var en besvikelse.

Denna fråga går ju tillbaka till våren 1951, då riksdagen i enlighet med folkpartimotioner — jag var den ene av huvudmotionärerna — hemställde att en utredning skulle tillsättas. Utskottet, som var enhälligt, hade tillstyrkt en sådan utredning »med hänsyn till den stora vikt, som de i motionerna behandlade frågorna äga för arbetslivet i det moderna samhället». Också remissinstanserna var enhälliga. Enda undantag utgjorde TCO, som ställde sig avvaktande. I övrigt var samtliga remissinstanser klart positiva. Till dem hörde Landsorganisationen, Arbetsgivareföreningen och många andra. Det fattades också ett enhälligt riksdagsbeslut.

Den arbetsvetenskapliga forskningen berör ju hela vårt arbetsliv, men kanske mest industrien. Nu ligger det till på det sättet att vi inom svensk industri, myc-

ket till följd av avsaknaden på arbetsforskning, har inriktat våra strävanden på att förbättra de yttre villkoren för människornas arbete, helt säkert inte utan påverkan av det allmänna socialtänkandet. Detta är gott och väl, men vi har inte i samma grad beaktat människornas djupare liggande behov och strävanden. En amerikan, Clarence Francis, uttalade för några år sedan: »Det är en ödets ironi att vi amerikaner, som hunnit längst i fråga om teknik och industri, har dröjt ända tills helt nyligen med att utforska den mest betydelsefulla komponenten i produktionsapparaten, nämligen den mänskliga arbetsviljan. Men nu har forskningen äntligen kommit i gång.» Vi kan inte säga detsamma i Sverige — forskningen har inte kommit i gång här såsom den borde. *Den arbetsvetenskapliga forskningen är eftersatt.*

Socialministern har inte tillsatt den begärda utredningen och är tydligen alltjämt inte beredd att göra det. Man frågar sig vad det då är som hänt sedan riksdagen våren 1951 fattade sitt beslut. Har frågan i dag mindre aktualitet än då? Nej, skulle jag vilja säga, tvärtom. Arbetsgivareföreningen har publicerat en utredning som verkstälts av en kommitté där den understrycker att »vad som nu behövs är en allmän översyn, en intensifiering av arbetet, en samordning och ett spridande av vunna erfarenheter. I ett systematiskt arbete av detta slag ligger Sverige långt efter flera jämförbara industriländer.» Detta är ett klart uttalande av personer, som har penetrerat frågan sedan den var före i riksdagen. Har man inte handlat förr, så bör man ha desto större anledning att göra det nu.

Vidare har det nya tillkommit — och jag delar statsrådets uppfattning att det är en mycket glädjande tilldragelse — att Arbetsgivareföreningen donerat en halv miljon kronor till detta ändamål. Men har statsmakternas skyldighet att verka vidare för denna fråga därmed bortfallit? Kan man vara övertygad om att kontinuiteten i arbetet är tryggad genom denna halvmiljonkronorsdonation?

Om forskning ang. arbetet och arbetsplatsens förhållanden.

Kan man vara övertygad om att forskningen blir så allsidig som vi önskar ha den? Det är troligt att man här inriktar sig mera på målforskning än på grundforskning.

Har staten verkligen inga skyldigheter i detta sammanhang? Det borde vara väl bekant inom socialdepartementet att en rad statliga institutioner sysslar med delproblem på detta fält. Institutet för folkhälsan behandlar yrkeshygieniska frågor, högskolorna i Stockholm och Göteborg och universiteten i Lund och Uppsala bedriver psykoteknisk och viss sociologisk forskning. Även handelshögskolan och många andra institutioner sysslar med liknande uppgifter. Det är den fria forskningen som måste komma med i bilden, och det gäller att få en samordning till stånd, vilken ju riksdagen har understrukit behovet av. Att Svenska arbetsgivareföreningen lämnat sitt bidrag är gott och väl men staten har anledning att lämna sitt bidrag och då även med tanke på att staten är vårt lands största arbetsgivare. Enligt min mening har staten såsom företagare inte på något särskilt föredömligt sätt uppmärksammat och trängt in i de problem det här gäller.

Socialministern omnämnde på nytt den begränsning som betingas av kommittéanslagets storlek. Jag vill då erinra om att riksdagen fattade beslut i denna fråga under budgetåret 1950/51. Sedan dess har budgetåret 1951/52 passerat, och vi är nu inne på budgetåret 1952/53. Om det hängde på den ekonomiska sidan av saken, skulle det inte då varit möjligt att begära ett tilläggsanslag? I denna fråga föreligger ju ett enhälligt riksdagsbeslut. Man har inte dröjt med att skaffa fram medel att verkställa andra utredningar, om vilka det kanske många gånger rått starkt delade meningar.

Herr talman! Jag är för min del, som jag nämnde redan i början, besviken över att denna utredning inte kommit till stånd. Jag tror, att just den omständigheten, att man nu på annat håll fått i gång arbetet, gör det aktuellt att se efter hur statens insats på detta område kan samordnas med vad som kan kom-

ma ut av Arbetsgivareföreningens initiativ. Jag vill vädja till socialministern att ta upp till omprövning huruvida det ändå inte vore möjligt att nu tillsätta denna utredning.

Herr statsrådet STRÅNG: Herr talman! Jag tycker nog att herr Petrén anförande gav vid handen, att herr Petrén inte riktigt observerat att vi nu är inne i en alldeles ny situation genom Svenska arbetsgivareföreningens generösa anslag för forskning på det område som herr Petrén talat om. Den halva miljon, som Svenska arbetsgivareföreningen ställt till förfogande, är nämligen, enligt vad det har sagts mig och enligt vad jag kan utläsa av den promemoria från Svenska arbetsgivareföreningen som jag har i min hand, avsedd för innevarande år. Följaktligen torde man vara inställd på att även i fortsättningen vara med och finansiera utredningsarbetet på detta viktiga område. För en enda fråga satsar man således ungefär lika stort belopp som hela kommittéanslaget för socialdepartementet, som ju har åtskilliga andra viktiga utredningsarbeten i gång, vilka måste slutföras innan man kan ge sig in på en så stor och omfattande fråga som det här rör sig om.

Detta är kanske inte heller så mycket en utredningsfråga, efter vad jag har förstått, om man inte vill inskränka sig till att bara katalogisera vad som finns på olika områden. Den katalogiseringen är den av arbetsmarknadsorganisationen igångsatta utredningen redan i färd med, och när jag tar del av det arbetsprogram som ligger till grund för utredningen, kan jag inte finna annat än att den till alla delar täcker de synpunkter, som herr Petrén i denna kammare och fröken Elmén i andra kammaren anförde såsom skäl för sina krav på utredning i motionerna 1951. Jag har här ett par listor över de arbetsuppgifter, som detta råd för den personaladministrativa och industripsykologiska forskningen skall angripa, och de är, som sagt, så pass omfattande, att om socialdepartementet genom en kommitté försökte konkurrera med det arbetet, skulle det för oss bli en

Om forskning ang. arbetet och arbetsplatsens förhållanden.

kostnadsfråga som vi faktiskt inte orka-
de med.

Jag tror att herr Petréén på grund av den nya situationen ger mig rätt i att det väl ändå måste finnas utomordentligt starka skäl för att man skall tillsätta en statlig kommitté, som skulle arbeta parallellt och med samma uppgifter som det forskningsråd, som nu skall angripa alla dessa frågor utifrån de förutsättningar och premisser som Svenska arbetsgivareföreningen tänkt sig. Dessutom är i det forskningsråd, som har tillkommit genom Arbetsgivareföreningens donation, statsmakterna representerade, i det att arbetsmarknadsstyrelsens generaldirektör sitter med i rådet. Där är även Landsorganisationen representerad genom sin sekreterare, likaså tjänstemännens fackliga organisationer. Forskningsrådet är följaktligen så representativt sammansatt och dess medlemmar är så sakkunniga just i dessa frågor, att jag har en känsla av att en statlig kommitté inte heller i fråga om sakkunskap och erfarenheter kan ta upp konkurrensen. Jag anser således att det nu föreligger en alldeles ny situation.

Jag vill utnyttja tillfället att uttala både min glädje och min tillfredsställelse över att man under Arbetsgivareföreningens jubileumsår tog initiativet till eu utredning på detta viktiga område. När man emellertid nu har tagit initiativet och satt in sådana resurser för att skapa en rådgivande församling, som är så pass sakkunnig och representativ, då måste jag nog, herr Petréén, anse att det vore slöseri med resurserna om socialministern skulle sätta i gång en parallellutredning.

Herr PETRÉN: Herr talman! Herr statsrådet nämnde, att man här kom in på så stora fält, där kostnaderna kanske skulle bli alltför stora. Jag vill då erinra om att vad det här gäller, är att sätta till en utredning, som skall föreslå vilka åtgärder som bör vidtagas. De föreslagna åtgärderna kanske kommer att kosta mycket pengar, men det är riksdagen som en gång kommer att ta ställning till om dessa pengar skall anslås.

Vad det gäller i dag är kostnaderna för själva utredningen, och att socialministern tillsätter den, och jag kan för min del inte se, att kostnaderna behöver vara av den avskräckande storleksordning som herr statsrådet vill göra gällande.

Sedan talade socialministern om faran av konkurrens inom forskningen — man skulle få i gång olika organ som konkurrerade med varandra. Det är för mig en fullständigt främmande tankegång. Det är väl inte så man behöver bedriva verksamheten, och vetenskaplig forskning bedrivs inte heller på sådant sätt att det blir konkurrens. Det blir väl snarare varandra kompletterande forskningsarbeten som görs på olika håll. Herr statsrådets farhågor för konkurrens skulle väl för övrigt närmast leda till en helt annan slutsats, nämligen att det är viktigt att få till stånd en samordning. Vi kommer inte ifrån att detta är ett arbete som måste bedrivas och redan bedrivs vid statliga institutioner, universitet och högskolor. Det finns ju många områden inom andra vetenskapliga forskningsgrenar, där det på samma sätt som i detta fall tagits värdefulla initiativ och gjorts donationer. Men man har inte därför ifrågasatt, att inte de uppgifter, som ligger på de statliga universiteten, utbildningsanstalterna och institutionerna, skulle genomföras med all kraft och i samverkan med vad som kan åstadkommas med donationsmedel. Ofta är det så, att donationsmedel kommer som ett belägg på att ett område bedömes särskilt viktigt. I synnerhet när, som i detta fall, en så sakkunnig församling som Arbetsgivareföreningen står bakom och påvisar att vi måste komma i gång, och att vi ligger långt efter jämförbara andra länder, tror jag, herr talman, att *det är all anledning att utan dröjsmål sätta i gång denna utredning*, så att vi får till stånd den samordning på detta område som riksdagen har uttryckt önskningsar om och får möjlighet på bred front främja den arbetsvetenskapliga forskningen.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 246, angående godkännande av tilläggsprotokoll nr 3 till överenskommelsen den 19 september 1950 angående upprättande av en europeisk betalningsunion.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 247, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 3 § och 4 kap. 3 § rättegångsbalken.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 248, med förslag till ändringar i vissa tjänste- och familjepensionsreglementen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Tjällgren* m. fl. väckta motionen, nr 513, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lö-

negradsplaceringen för vissa tjänster, m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 194 och 195, bevillningsutskottets betänkande nr 58, andra lagutskottets utlåtande nr 45, tredje lagutskottets utlåtanden nr 28—31 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 49.

Anmäldes att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 249, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.25 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 12 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr *Ewerlöf* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Ang. möjligheten till behovsprövning olika hyresgäster emellan.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Lundqvist* till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställt följande fråga: »Ger gällande hyreslagstiftning i sig möjlighet för hyresnämnd respektive hyresråd till en behovsprövning olika hyresgäster emellan, innebärande en indirekt bostadsransonering?»

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet **ZETTERBERG**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Herr *Lundqvist* har frågat mig, om gällande hyreslagstiftning i sig ger möjlighet för hyresnämnd respektive hyresråd till en behovsprövning olika hyresgäster emellan, innebärande en indirekt bostadsransonering.

Vid tillkomsten av den nu gällande *allmänna hyreslagstiftningen* behandlades ingående frågan om hyresgästens rätt att behålla sin lägenhet. Någon sådan rätt blev emellertid då — d. v. s. 1939 — icke införd, men hyresgästen tillerkändes ett visst, ehuru mycket begränsat skydd mot ofogad uppsägning eller ogrundad vägran att förlänga hyresavtalet. Detta skydd består i en skyldighet för hyresvärden att i vissa fall lämna hyresgästen ersättning för de kostnader som är förenade med flyttningen samt, om det är fråga om en affärlägenhet, s. k. goodwill-ersättning.

Frågan om hyresgästens rätt att behålla sin lägenhet har kommit i ett an-

nat läge genom 1942 års *hyresregleringslagstiftning*. Enligt denna lagstiftning äger hyresnämnd — eller i högre instans statens hyresråd — på framställning av hyresgästen förklara en uppsägning ogiltig, om uppsägningen finnes strida mot god sed i hyresförhållanden eller eljest vara obillig. Vid lagstiftningens tillkomst underströks av både dåvarande departementschefen och riksdagen, att hyresnämnden vid sin prövning borde mot varandra väga de berättigade intressen, som de båda parterna kunde åberopa. Bl. a. betonades, att hänsyn alltid skulle tagas till hyresgästens möjligheter att få en annan lägenhet. Under de tio år, som hyresregleringslagen har varit gällande, har också i praxis stor vikt tillmätts den omständigheten, om hyresgästen — genom anvisning från värden eller på annat sätt — fått möjlighet att flytta till en annan lägenhet. Det är emellertid tydligt, att en dylik skälighetsavvägning mellan olika intressen ofta erbjuder betydande svårigheter, och att det i vissa fall kan yppa sig olika åsikter om vad som skall anses billigt och rimligt.

Hyresregleringslagen har icke till syfte att efter behovsprövning åstadkomma en omfördelning av lägenheter mellan olika hyresgäster. En annan sak är, att — såsom framgår av det förut anförda — resultatet av ogiltighetsprövningen ibland likväl under vissa speciella omständigheter samtidigt kan medföra en begränsad sådan omfördelning.

Av pressdebatten att döma är det ett särskilt rättsfall, som ligger till grund för herr *Lundqvists* fråga. Självfallet kan jag inte här i kammaren diskutera vare sig detta eller något annat särskilt fall. Jag vill emellertid erinra om att en nu arbetande kommitté har i uppdrag att överse hyresregleringslagstiftningen, och jag utgår från att denna kommitté uppmärksammar dessa olika rättsfall. Avslutningsvis vill jag vidare erinra om

Ang. möjligheten till behovsprövning olika hyresgäster emellan.

att kommittén även har att pröva frågan om behovet att införa bostadsran-sonering och riktlinjerna för ett sådant samhällsingripande. I denna del väntas utredningen bli slutförd inom den allra närmaste tiden.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till justitieministern för vänligheten att vilja svara på denna fråga. Jag har försökt att efter bästa förmåga följa den redogörelse, som justitieministern föredragit som svar. Jag hoppas att jag därvid inte missuppfattat något av dess innehåll.

Såsom herr statsrådet och var och en annan säkerligen förstår är min enkla fråga föranledd av tvenne i pressen på sistone mycket uppmärksammade fall av tvångsbyte av bostad här i huvudstaden. I det första fallet gäller det en änkefru, som bott i sin hyreslägenhet i 27 år, därav de senaste åtta åren som änka. I lägenheten bor sammanlagt fyra damer. Hyresvärden har uppsagt henne för att bereda rymligare lägenhet åt en annan hyresgäst i huset med två barn. Ankan skulle i stället få övertaga dennes tvårumslägenhet. Hyresnämnden godkände uppsägningen, vilken sedan fastställdes av hyresrådet, om än med knapp majoritet.

I det andra fallet är det fråga om en fyrrumslägenhet, som sedan 1937, tror jag, bebotts av den nuvarande hyresgästen. Denne har uppsagts av hyresvärden för att bereda plats åt värdens son med familj, som består av hustru och tre barn, vilka nu innehar en trerummare i samma hus. Den förra hyresgästens familj består, sedan en dotter gift sig, av man och hustru, vartill emellertid kommer en släkting på 14 år, flyktning från östzonen i Tyskland. Här har värden verkställt uppsägning redan 1948 och 1950, men båda gångerna rönt bakslag hos såväl hyresnämnden som hyresrådet, under motivering att uppsägningen var obillig mot hyresgästen. Sedan uppsägningen med åberopande av samma skäl som tidigare upprepats i år, underkändes den även nu av hyres-

nämnden, medan däremot denna gång hyresrådet ändrade sig och godkände uppsägningen.

Mot bakgrunden av dessa två fall, som kommit till allmänhetens kännedom på ett mera påtagligt sätt än vad hyresrådets beslut i andra fall torde ha gjort, ställes hyresregleringslagens tillämpning för allmänheten i ett nytt ljus. Enligt vad jag erfarit, har den praxis som utbildats inom hyresrådet under årens lopp genomgått en viss förskjutning, när det gäller ställningstagandet till uppsägningar av denna karaktär. Detta hänger måhända ihop med att när hyresregleringslagen, som i år firar tioårsjubileum, tillkom, så hade man inte tänkt sig densamma som en så permanent lagstiftning, som den nu synes ha utvecklat sig till. Hyresregleringslagen blev därför kanske ursprungligen utformad på ett sätt, som gör att tillämpningen blir, om icke löslig och godtycklig, så dock oenhetlig. De synnerligen allmänna formuleringarna i lagens 7 §, vilken i detta fall är den som kommit till tillämpning, ger uppenbarligen möjlighet till mycket skilda tolkningar. Vad som under nuvarande omständigheter exempelvis kan anses såsom god sed i hyresförhållanden, är sannerligen icke lätt att avgöra, liksom icke heller vad som skall betraktas som obilligt. Icke heller ger departementschefens uttalande vid lagens tillkomst någon större vägledning. Departementschefen anförde bl. a. följande: »Vid sin prövning bör nämnden mot varandra väga de berättigade intressen som de båda parterna kunna åberopa. I enlighet med vad som framhålles i promemorian skall hänsyn alltid tagas till hyresgästens möjligheter att få en annan lägenhet och till hans förhållanden i övrigt, varvid en barnrik familjs bostadsbehov måste föranleda särskilt beaktande.»

Vad som innefattas i uttrycket »still hans förhållanden i övrigt» är synnerligen svårt att avgöra, men det synes mig icke alldeles uteslutet utan tvärtom troligt, att man i detta uttalande även får inlägga hyresgästens eventuella ekonomiska utbyte av en uthyrning av

Ang. möjligheten till behovsprövning olika hyresgäster emellan.

möblerade rum. Vidare synes det mig svårt att sätta en nedre gräns för vad som skall innefattas i uttrycket »barnrik familj».

Såsom så många gånger förr från vårt håll påpekats, leder dessa regleringar och s. k. tillfälliga lagar till ständigt nya ingripanden, såvida man icke i stället utsätter medborgarna för en betydande rättsosäkerhet. Det är sannerligen inte lätt att träffa de avgöranden som skola fattas när det gäller att i detta fall ställa hyresvärdens berättigade intresse av att disponera över sin egendom inom åtminstone vissa gränser mot hyresgästens i nuvarande läge också berättigade intresse att få bevara sitt hem såsom det har byggts upp under kanske flera tial år.

När hyresregleringslagen tillkom blev, om jag är riktigt underrättad, hyresvärdarna föremål för synnerligen rigorös behandling från hyresnämndernas och hyresrådets sida, och man godtog över huvud taget knappast några skäl för en uppsägning, såvida icke hyresgästen hade förverkat sin hyresrätt. Denna praxis har sedermera något uppmjukats, vilket jag personligen i och för sig icke anser vara någonting att beklaga sig över. Vi måste försöka komma fram till, eller rättare tillbaka till, ett tillstånd, där människorna i större utsträckning än nu i regel är fallet har rätt att bestämma över sin egendom. Jag vill dock starkt ifrågasätta, huruvida den väg, som hyresrådet nu har slagit in på, är den rätta. Jag tror icke att vi någonsin med hyresregleringslagen hjälp kan komma fram till ett sådant sakernas tillstånd, att hyresvärderna och hyresgästen får sina berättigade intressen tillgodosedda. Lika litet som vi kan reglera bort bostadsbristen, lika små möjligheter har vi att reglera bort olägenheterna av densamma. Men så länge som denna lagstiftning av olika orsaker anses önskvärd från statsmakternas sida, måste vi försöka att få en så klar utformning av lagtexten som möjligt, så att alla vet vad de har att rätta sig efter och vet vilka konsekvenser som kan uppstå.

Jag anser det så mycket naturligare

att göra denna erinran som behandlingen av det andra fallet — alltså utbytet av fyrrumslägenheten mot trerummaren — förfaller svårförståelig. Jag erinrar om att i detta fall såväl hyresnämnd som hyresråd tidigare två gånger förklarar uppsägningen obillig och därför ogiltigförklarar densamma, medan nu, när uppsägningen på nytt, alltså för tredje gången, sker och förutsättningarna är helt desamma som tidigare, hyresnämnden, såsom det förefaller, logiskt vidhåller sin uppfattning och avslår uppsägningen, medan däremot hyresrådet denna gång frångår sin tidigare uppfattning och godkänner uppsägningen. Det kan inte förvåna någon, om en sådan behandling väcker undran, vad orsaken därtill kan vara. Utomordentligt intressant vore därför, om herr statsrådet ville och kunde göra några kommentarer på åtminstone denna punkt.

När det gäller fallet med änkan, som genom hyresrådets beslut tvingas flytta från sin femrumslägenhet till en tvårumslägenhet, är det ett par saker som fordrar särskild uppmärksamhet. Den ena, och jag skulle vilja säga för det principiella resonemanget viktigaste, är att hyresrådets kompetens att avgöra frågan måste starkt ifrågasättas. Lagen har, om jag inte missuppfattat den, tillkommit för att reglera intressemötsättningar mellan hyresvärd å ena sidan och hyresgäst å den andra. I det föreliggande fallet finns enligt statens hyresråds utslag icke någon sådan intressemötsättning. Hyresvärderna har nämligen enligt utslaget förklarar, att han för sin egen del saknade intresse i frågan. Den intressemötsättning, som här föreligger, gäller således uteslutande mötsättningar mellan två hyresgäster som bebor två olika våningar i samma hus. Hyresvärdens uppsägning dikteras uppenbarligen endast av det sociala skäl, som talar för att den större familjen får en större våning, medan den ensamma änkan, som hyr ut tre rum, får den mindre lägenheten. Det blir i detta fall fråga om en fördelning av lägenheter efter familjernas storlek, vilket icke är någonting annat än en inledning till en bostadsransonering.

Ang. möjligheten till behovsprövning olika hyresgäster emellan.

Jag skall villigt erkänna, att det naturligtvis ur enbart sociala synpunkter kan anföras goda skäl för att den större familjen verkligen får en större bostad, men dessa sociala skäl har icke den tyngd, att de på något sätt kan motivera ett ingrepp, som kan få så stora konsekvenser som det här kan bli fråga om. När därtill kommer, att hyresrådet självt ansett sig vara den rätta myndigheten för att handha en sådan ransonering, blir saken än mer betänklig. Desto märkligare är rådets enligt min mening självtagna rätt att åtaga sig en dylik funktion — som den för övrigt saknar all kompetens till — då denna synnerligen viktiga och ömtåliga fråga varit förmål för ett långvarigt kommittéarbete, vars resultat väntas komma att läggas fram någon av de närmaste dagarna.

Hyresrådet har här tagit ställning till en fråga som den ansvariga statsmakten ännu icke fått tillfälle att behandla. Jag tillåter mig därför fråga herr justitieministern, om herr statsrådet icke finner det lämpligt att hyresrådet upptager målet till förnyad prövning med hänsynstagande till vad jag just här har åberopat. Jag är fullt medveten om att ett överklagande av hyresrådets beslut enligt lagen är omöjligt, men jag förmodar att hyresrådet liksom hyresnämnden kan tillämpa 22 § i hyresregleringslagen, som säger att om hyresnämnden finner att beslut, »som nämnden meddelat blivit påtagligt oriktigt till följd av nämndens förbiseende, parts felaktiga uppgift eller annan anledning, skall nämnden förordna om rättelse». Jag skulle förmoda, att om herr statsrådet här i kammaren gjorde ett uttalande som gav vid handen att hyresregleringslagen icke är avsedd att tillämpas vid intressemotsättningar mellan hyresgäster som icke står i något hyresförhållande till varandra, så skulle hyresrådet anse det vara med sina intressen förenligt att upptaga saken till förnyad prövning.

Den andra frågan, som i detta fall synes mig vara av särskild vikt är vad som ligger i uttrycket »hans förhållanden i övrigt». Jag var tidigare i mitt anföran-

de som hastigast inne på denna sak. I änkans fall förhåller det sig ju på det sättet, att hon har en icke oväsentligt ökad försörjningsmöjlighet genom den uthyrningsverksamhet hon bedriver. En förflyttning till en annan och mindre lägenhet skulle uppenbarligen omöjliggöra för henne att få en motsvarande inkomst. Tvärtom skulle hon, såvida hon icke avyttrar hela den del av det gamla hemmet, som nu finnes kvar och som hon icke lägre skulle behöva, förorsakas kostnader för magasinering av dessa möbler. Det skulle vara intressant att få höra, om herr statsrådet icke anser att även här sociala hänsyn i så fall bör tagas lika väl som när det gäller den större familjen. Det måste ju för oss alla vara ett vitalt intresse, att människorna icke onödigtvis kommer att ligga det allmänna till last. Det förhållandet, att denna änka från början icke hyrt lägenheten i avsikt att delvis använda densamma i uthyrningsverksamhet, synes mig fullständigt sakna betydelse, i all synnerhet som denna uthyrningsverksamhet pågått en längre tid. Så länge hennes man levde, var förutsättningarna för hennes uppehälle andra. När han dog, blev hon tvingad att inrätta sitt liv på ett annat sätt och tillvarata de möjligheter som stod henne till buds. Det kan ju inte heller vara meningen, att lagen skall tillämpas på ett sådant sätt, att uthyrning av möblerade rum blir en riskfylld sarsättning. Det torde icke behöva särskilt påpekas att en sådan uthyrningsverksamhet just i dessa tider är i allra högsta grad påkallad. Man borde väl därför stimulera ensamstående eller mindre familjers intresse för att hyra ut en del av sin bostad som de icke direkt behöver. Detta skulle bättre gagna förhållandena på hyresmarknaden.

Jag har tillåtit mig att framföra dessa synpunkter i anledning av justitieministerns svar, även om herr statsrådet själv icke har velat gå närmare in på spörsmålen. Jag anser att det kan vara av värde att få frågan något allsidigare belyst.

Med vad jag här sagt ber jag att än en gång få uttala mitt tack till herr stats-

Om effektivare trafikövervakning genom statspolisen.

rådet för vänligheten att besvara min fråga.

Herr statsrådet **ZETTERBERG**: Herr talman! Som herr Lundqvist nämnde, finns det i hyresregleringslagen en bestämmelse, som ger hyresnämnd rätt att ta upp ett redan avgjort ärende till förnyad prövning, om nämnden finner att det tidigare träffade avgörandet icke är riktigt. Denna bestämmelse gäller enligt min mening otvivelaktigt också för hyresrådet. Hyresrådet har alltså formell möjlighet att ta upp ett ärende på nytt. Huruvida hyresrådet bör återupptaga bedömningen av det nu diskuterade enskilda fallet, anser jag mig emellertid inte böra gå in på, så mycket mindre som jag har erfarit att detta fall resningsvägen har dragits under högsta domstolens prövning.

Det andra fallet som herr Lundqvist nämnde — utbytesfallet — känner jag ännu mindre till; jag har faktiskt inte studerat handlingarna i något av dessa båda fall. Det kan ju tänkas ha förelegat någon omständighet som gjort att situationen förändrats under årens lopp, alltså från den tidpunkt, då den första uppsägningen gjordes och avslogs, och till dess att uppsägningen nu godkänts. Det är inte lätt att veta vad som kan ligga bakom. Redan tidsfaktorn kan ibland spela en roll. Jag vågar emellertid inte utan någon som helst närmare kännedom om fallet göra något närmare uttalande.

Bytesfallen vållar naturligtvis stora bekymmer på många olika sätt, särskilt därigenom att de ger så stora möjligheter till olagliga penningtransaktioner. Fastän det är belagt med straff, t. o. m. fängelsestraff, att ta ersättning för överlåtelse av lägenhet, sker ju detta uppenbarligen ledsamt nog i mycket stor utsträckning. Det måste vara ett viktigt intresse att komma åt dessa företeelser. Häromåret lade jag fram, såsom kammaren kanske erinrar sig, ett förslag till reglering av bytesfallen. Det förslaget vann emellertid icke riksdagens gillande. Nu antar jag att den sittande kom-

mittén kommer att ta upp även denna fråga från nya utgångspunkter. I kommitténs direktiv står, att den skall beakta vad som kan göras för att komma åt dylika olagliga transaktioner.

Jag tror att då vi snart har att vänta ett kommittébetänkande om dessa ting, är det inte lämpligt att nu ingå på någon detaljdiskussion, utan vi får hoppas att kommittén skall kunna komma med några uppslag för att lösa de svårigheter som otvivelaktigt föreligger i sådana här fall.

Herr **LUNDQVIST**: Herr talman! Beträffande det andra fallet, bytet av fyrumslägenheten mot en trerummare, vill jag bara säga, att jag har tagit del av de offentliga handlingarna i ärendet. Jag har där kunnat konstatera, att både hyresnämnden och hyresrådet 1948 och 1950 förklarade uppsägningen för obillig, trots att förutsättningarna då var fullständigt desamma och alltså samma trerumslägenhet båda gångerna skulle lämnas i utbyte. År 1952 har hyresnämnden vidhållit sin uppfattning, medan hyresrådet förklarat uppsägningen för icke obillig, med endast det villkoret att en trerumslägenhet ställs till förfogande för utbyte. Skulle trerumslägenheten icke ställas till förfogande, anser även hyresrådet uppenbarligen uppsägningen obillig. Den enda nya omständighet, som har tillkommit, sedan hyresrådet fattade sitt beslut 1948 och 1950 är, såvitt jag kan finna, att ytterligare två år har förflutit men jag vet just inte, om förhållandena på hyresmarknaden har ändrats till det bättre under de senaste två åren.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om effektivare trafikövervakning genom statspolisen.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet **HEDLUND**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträ-

Om effektivare trafikövervakning genom statspolisen.

de besvara herr Lundqvists interpellation om effektivare trafikövervakning genom statspolisen, och nu yttrade: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Lundqvist frågat mig, om jag har för avsikt att till nästa års riksdag framlägga sådant förslag till statspolisorganisationen, att en effektivare trafikövervakning kan åstadkommas. Som svar får jag anföra följande.

Statspolisintendenten har i sina petita för budgetåret 1953/54 föreslagit en viss personalförstärkning för att bl. a. effektivisera trafikövervakningen. Något ställningstagande till förslagen från Kungl. Maj:ts sida kan icke ske förrän i nästa års statsverksproposition. Jag anser mig ej i tillfälle att dessförinnan göra något uttalande om vad detta ställningstagande kan komma att innebära.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få uttala mitt tack för att min interpellation har blivit besvarad och för att svaret i förväg tillställts mig. Helt naturligt skulle min tillfredsställelse och tacksamhet ha varit ännu större, om svaret innehållit några mer positiva uttalanden från statsrådets sida i den i interpellationen berörda frågan.

Med stöd av de uppgifter, som i interpellationen lämnats rörande de i olika avseenden otillfredsställande trafikförhållandena på våra vägar, vågar jag emellertid förutsätta, att regeringen inte kan underlåta att i statsverkspropositionen till nästa år ge statspolisorganisationen en sådan förstärkning, att önskvärd effektivare trafikövervakning kan åstadkommas.

Ingen tvekan kan gärna råda därom, att statspolisens nuvarande numerär är fullständigt otillräcklig för att över huvud kunna åstadkomma en någorlunda tillfredsställande trafikövervakning landet över. Att fordonens många gånger bristfälliga underhåll och utrustning har sin stora andel i skulden till olyckorna,

får väl anses fastslaget. Men att den mänskliga faktorn är den helt dominerande när det gäller olycksorsakerna är dock obestridligt, liksom också att rattfylleriet och den rena vårdlösheten och hänsynslösheten hos vissa ansvarlösa, illojala bilister och motorcyklister härvid spelar en stor och skrämmande roll.

Den meningen är väl numera allmänt utbredd, att de nuvarande trafikförhållandena inte längre kan tolereras, utan att allt måste göras för att äntligen uppnå ökad trafiksäkerhet. Att detta senare å andra sidan inte kan vinnas, med mindre vi får till stånd en effektivare övervakning av trafiken i olika avseenden över hela landet, är väl också numera en allmänt omfattad mening, icke minst bland alla hyggliga och lojala vägtrafikanter.

Det ligger i detta sammanhang mycket nära till hands, herr talman, att dröja ett ögonblick inför den stora skillnad i trafiksäkerhetskänslor, som uppenbarligen råder mellan exempelvis järnväg och flyg å ena sidan och vägtrafiken å den andra. Alla vet vi, hur utomordentligt stränga säkerhetsbestämmelserna är vid de förstnämnda kommunikationsföretagen och hur utomordentligt strängt alla dessa säkerhetskrav där också både övervakas och upprätthålles, medan beträffande vägtrafiken kontrollen är ytterst bristfällig och efterlevnaden i stor omfattning direkt saboteras av mindre ansvarskännande trafikanter.

Jag tillät mig förra hösten att i en interpellation till kommunikationsministern understryka, hur angeläget det är att respekten för andras liv och ansvarskänslan över huvud taget stärkes när det gäller vägtrafiken.

Enbart ökad poliskontroll räcker givetvis inte till för att få till stånd önskvärd trygghet i trafiken. Men denna kontroll är säkerligen en mycket väsentlig förutsättning för att detta över huvud taget skall lyckas.

Jag medger eljest gärna att ökad poliskontroll visst inte i och för sig är någonting eftersträfvansvärt. Till dess alla trafikanter lärt sig att lojalt följa lagar och förordningar är emellertid en sådan kontroll nödvändig. Det är beklagligt, att

Förslag till allmänt resereglemente m. m.

härvid även hyggliga och lojala trafikanter skall behöva råka ut för det obehag, som ett polisingripande alltid innebär. Detta kan tyvärr inte undvikas på grund av de ansvarslösa elementens hänsynslösa framfart.

Jag vill alltså i anslutning till vad jag nu sagt, jämsides med mitt tack för svaret, uttala en enträgen vädjan till herr inrikesministern och regeringen att, när statsverkspropositionen nu utarbetas, se till, att från det allmännas sida verkligen blir gjort vad som erfordras för att möjliggöra en bättre trafikövervakning. Först sedan en sådan genomförts, kan vi våga räkna med önkswärd trygghet på våra vägar.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 249, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.

Förslag till allmänt resereglemente m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmänt resereglemente m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 197, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 31 mars 1952, föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att dels utfärda allmänt resereglemente i huvudsaklig överensstämmelse med ett såsom bilaga till statsrådsprotokollet fogat författningsförslag, dels utfärda bestämmelser om omstationering samt om traktamente m. m. till personal i försvarets reserver och i väg- och vattenbyggnadskåren i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet anförts, dels och utfärda de övergångsbestämmelser, som kunde bli erforderliga i anledning av de ifrågavarande förslagen.]

Enligt 6 § i det vid propositionen fogade författningsförslaget skulle den nu-

varande resekostnadsersättningen vid fotvandring (20 öre per kilometer) slopas och ersättningen vid begagnande av »annat färdmedel» — cykel, skidor osv. — sänkas från 20 till 10 öre per kilometer. I fråga om traktamente till personal i försvarets reserver innebar propositionen vissa begränsningar i förhållande till vad som föreslagits i ett av 1949 års reseersättningskommitté avgivet betänkande. Sålunda skulle anställningshavare med eget hushåll enligt propositionen erhålla s. k. sextondygns-traktamente med belopp, som eljest gällde för tjänsteman utan eget hushåll, och till anställningshavare utan eget hushåll skulle enligt propositionen utgå sådant traktamente endast för natt.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergh* m. fl. (I: 468) och den andra inom andra kammaren av herr *Jacobson* i Vilhelmina m. fl. (II: 613);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lodén* och *Werner* (I: 476) samt den andra inom andra kammaren av herr *Rubbestad* m. fl. (II: 636);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Pettersson* och *Franzén* (I: 477) samt den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl. (II: 637);

dels ock en inom andra kammaren av herr *Braconier* väckt motion (II: 638).

I motionerna I: 468 och II: 613 hade hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring i förslaget, att bestämmelse infördes om ersättning för fotvandring med 30 öre per kilometer och att ersättning för »annat färdmedel» bestämdes till 20 öre per kilometer. Liknande ändringsförslag hade framlagts i motionerna I: 476 och II: 636, enligt vilka ersättning för »annat färdmedel» — innefattande såväl fotvandring som begagnande av »annat färdmedel» — borde bestämmas till 20 öre per kilometer.

I motionen II: 638 hade hemställts, att riksdagen i vad anginge traktamenten till personal i försvarets reserver måtte antaga det av reseersättningskommittén framlagda förslaget, innebärande att traktamente till såväl anställningshavare med som anställningshavare utan eget hushåll skulle utgå med de belopp för natt respektive dag, som fr. o. m. sextonde dygnet gällde för tjänstemän i allmänhet.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 477 och II: 637 icke måtte av riksdagen bifallas;

II. beträffande ersättning för »annat färdmedel» och för fotvandring, att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 468 och II: 613 samt I: 476 och II: 636, sistnämnda båda motioner såvitt här vore i fråga, godkänna vad utskottet anförde;

III. att motionerna I: 476 och II: 636, i vad de icke behandlats under II, icke måtte av riksdagen bifallas;

IV. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, bemyndiga Kungl. Maj:t att med beaktande av vad utskottet anförde utfärda allmänt resereglemente i huvudsaklig överensstämmelse med det såsom bilaga till statsrådsprotokollet över civilärenden för den 31 mars 1952 fogade författningsförslaget;

V. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser om omstationering i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll anförde;

VI. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 638, bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser om traktamente m. m. till personal i försvarets reserver och i väg- och vattenbyggnadskåren i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll anförde;

VII. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångs-

Förslag till allmänt resereglemente m. m.

bestämmelser, som kunde bli erforderliga i anledning av ifrågavarande förslag.

I motiveringen hade utskottet beträffande resekostnadsersättningen vid fotvandring och ersättningen vid begagnande av »annat färdmedel» anförde:

»Utskottet har för sin del funnit bärande skäl vara anförda för de i propositionen föreslagna ändringar, om vilka här är fråga. Vad först beträffar spörsmålet om resekostnadsersättning vid förflyttning till fots, vill utskottet erinra om den grundläggande principen, att ändamålet med resekostnadsersättning är att bereda förrättningsman skälig ersättning för de kostnader, som resa till och från förrättning betingar. I den mån fråga endast är om kortare eller tillfälligt förekommande förflyttningar till fots, torde med denna utgångspunkt anledning saknas att medge resekostnadsersättning. Om åter dylik förflyttning påkallas mera regelbundet eller i större omfattning, kan väl göras gällande, att vissa kostnader åsamkas förrättningsmannen. Dessa bör emellertid enligt utskottets mening, liksom de med förflyttningen förenade ansträngningarna, anses sammanhänga med de allmänna tjänstgöringsförhållandena samt beaktas vid lönesättningen och gottgöras genom denna.

I fråga om ersättningen vid begagnande av cykel, skidor o. d. färdmedel kan utskottet icke finna annat än att uppkommande kostnader blir väl gottgjorda även med det i propositionen föreslagna lägre beloppet, vilket för övrigt, som departementschefen framhållit, redan nu gäller enligt åtskilliga besparingsreglementen.

Med hänsyn till vad nu anförts avstyrker utskottet motionerna I: 468 och II: 613 samt I: 476 och II: 636.»

I fråga om traktamente till personal i försvarets reserver hade utskottet yttrat:

»Utskottet är väl medvetet om att de nu utgående reservbefälstraktamentena framstår som låga, varför en icke allt-

Förslag till allmänt resereglemente m. m.

för obetydlig höjning även enligt utskottets mening är påkallad. Som departementschefen framhållit, innebär också det i propositionen framlagda förslaget betydande förbättringar för personalen; bl. a. kommer traktamente för natt att utgå till anställningshavare utan eget hushåll, vilken kategori hittills varit helt utesluten från rätt till reservbefälstraktamente. För beredande av skäligen ersättning för de merkostnader, som i allmänhet kan beräknas uppkomma för vederbörande vid fredstjänstgöring, kan det å andra sidan enligt utskottets mening icke anses erforderligt att gå längre i ökningen av ifrågakvarande förmåner än departementschefen föreslagit. Utskottet kan därför icke tillstyrka bifall till motionen II: 638.»

Reservationer hade anförts

1) av herrar *Pålsson, Bergh, Fridolf Jansson, Svensson* i Grönvik, *Boman* i Kieryd och *Rubbestad*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II och IV hemställa,

II. beträffande ersättning för »annat färdmedel» och för fotvandring, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 468 och II: 613 samt i anledning av motionerna I: 476 och II: 636, sistnämnda båda motioner såvitt här vore i fråga, godkänna vad reservanterna anförts;

IV. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, bemyndiga Kungl. Maj:t att med beaktande av vad reservanterna anförts utfärda allmänt resereglemente i huvudsaklig överensstämmelse med det såsom bilaga till statsrådsprotokollet över civilärenden för den 31 mars 1952 fogade författningsförslaget;

2) av fröken *Andersson* samt herrar *Sundelin, Bergh, Söderquist, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg* i Skövde, *Boman* i Kieryd, *Staxäng, Bergstrand* och *Nihlfors*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under VI

hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 638, bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser om traktamente m. m. till personal i försvarets reserver och i väg- och vattenbyggnadskåren i huvudsaklig överensstämmelse med vad reservanterna anförts.

Enligt den av herr *Pålsson* m. fl. anförda reservationen hade reservanterna ansett, att det stycke av utskottets yttrande, som började med orden »Utskottet har» och slutade med »åtskilliga besparingsreglementen», samt det stycke av samma yttrande, som började med orden »Med hänsyn» och slutade med »och II: 636», bort utbytas mot följande uttalande:

»Utskottet har funnit bärande skäl tala för de i motionerna I: 468 och II: 613 påyrkade ändringarna och föreslår alltså, att ersättning för annat färdmedel bestämmes till 20 öre per km och att bestämmelse införes om ersättning för fotvandring med 30 öre per km. Utskottet tillstyrker således bifall till förenämnda båda motioner. Härigenom får syftet med motionerna I: 476 och II: 636, i vad de avse ersättning för annat färdmedel, anses tillgodosett.»

I den av fröken *Andersson* m. fl. avgivna reservationen hade för det stycke, som började med orden »Utskottet är» och slutade med »motionen II: 638», föreslagits följande avfattning:

»Utskottet vill framhålla, att de nu utgående reservbefälstraktamentena är mycket låga i jämförelse med dem, som utgår till andra tjänstemannakategorier, liksom att reservbefälstraktamente över huvud taget icke utgår till personal utan eget hushåll. Oaktat departementschefens förslag innebär relativt sett betydande förbättringar, skulle trots detta reservpersonalen alljämt komma att vara oförmånligare ställd i traktamentshänseende än tjänstemän i allmänhet. Utskottet finner i likhet med motionären, att de skäl, som ansetts böra föranleda en sådan mera restriktiv utformning av reservpersonalens traktamentsvillkor, icke

tillräckligt tydligt framgår av propositionen. Då utskottet för sin del icke kan finna de föreslagna särskilda reduktionerna beträffande nämnda personal vara sakligt motiverade, tillstyrker utskottet bifall till motionen II: 638.»

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten I.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten II.

Herr BERGH: Herr talman! Enligt det nuvarande resereglementet utgår ersättning för s. k. annat färd sätt med 20 öre per kilometer. I begreppet annat färd sätt inneslutes bland annat det fallet, att en förrättningsman förflyttar sig till fots till och från förrättningsstället, och ersättningen med 20 öre är alltså avsedd att täcka de merkostnader, som detta sätt att färdas medför. Begreppet annat färd sätt omfattar dessutom färd med skidor, med cykel etc.

På dessa båda punkter föreslås nu av utskottsmajoriteten liksom i propositionen, att ersättning för merkostnader vid förflyttning till fots inte alls skall utgå, och att ersättning för annat färdmedel, med t. ex. skidor och cykel, skall utgå, inte som nu med 20 öre, utan allenast med 10 öre per kilometer.

Vi är några motionärer, tillhörande olika partier, från de övre norrländska länen, som ansett att detta förslag i propositionen är obilligt, och vi är några stycken som reserverat oss mot statsutskottets utlåtande, vilket innebär ett tillstyrkande av vad propositionen föreslår.

Vi kan inte dela den mening, som till att börja med reseersättningskommittén företrätt. Den anser, att kostnadsfaktorn vid förflyttning till fots är så obetydlig, att man kan bortse från den. Vi, som känner till förhållandena i övre Norrland, kan omöjligt dela den uppfattningen. Där finns ett glesare vägnät än annorstädes, och förhållandena däruppe är sådana, att en del förrättningsmän måste förflytta sig till fots till och från

Förslag till allmänt resereglemente m. m.

förrättningsställena. Låt mig ta som exempel lappfogdarna, som kan få vandra många mil i fjällen, dit man inte kan komma på annat sätt än genom att gå, och låt mig vidare nämna en del skogstjänstemän, såsom jägmästare, kronojägare och andra. Vi kan alltså inte dela den uppfattningen, att kostnadsfaktorn är obetydlig.

Jag måste också uttrycka en viss förvåning över reseersättningskommitténs resonemang, när den till stöd för borttagande av ersättning vid vandring säger, att om förflyttning till fots är påkallad mera regelbundet eller i större omfattning, detta i de allra flesta fall beror därpå, att sådan förflyttning utgör en förutsättning för arbetets utförande. Detta resonemang är ganska underligt i detta sammanhang. Antag att en förrättningsman måste förflytta sig med bil 20 mil eller så. Också denna förflyttning med bil är ju förutsättningen för att han skall kunna utföra sitt arbete på förrättningsstället. Den omständigheten, att i det senare fallet förflyttningen till förrättningsstället är en förutsättning för arbetets utförande, ger fullt riktigt reseersättningskommittén anledning att bibehålla ersättningen vid färd med fordon. Men i de fall, då en förflyttning till fots också är förutsättningen för arbetets utförande, anser man sig inte kunna vara med om någon ersättning.

Jag har tyckt mig spåra också ett annat missförstånd, när man har kommit till den slutsats man har gjort. Det har sagts, att det väl ändå inte kan vara rimligt att en förrättningsman, även om han får gå åtskilliga mil, skall ha betalt för att han går. Nej, det är inte meningen. Han skall inte ha betalt för att han går, men meningen är att han skall ha ersättning för de merkostnader, som detta gående medför. Det är alldeles uppenbart att den, som skall färdas långa vägar inom väglösa områden, där det är gles mellan stugorna, får lov att ha en särskild klädustrustning, som den slipper ha, som kan färdas med bil. Han måste kanske också ha sovsäck och tält med sig.

Eftersom det är otvivelaktigt, att detta

Förslag till allmänt resereglemente m. m.

gående medför kostnader, anser vi det ligga i resereglementets konstruktion, att ersättning skall utgå. Huruvida denna ersättning skall utgå med 20 eller 30 öre per kilometer, kan diskuteras. Men om ersättningen har varit 20 öre förut och man tar någon hänsyn till penningvärdets fall, förefaller det ganska rimligt, att ersättning nu skall utgå med 30 öre.

Vi har också svårt att förstå, vad som kunnat motivera, att Kungl. Maj:t liksom utskottets majoritet har ansett, att för annat färdmedel, alltså med t. ex. skidor och cykel, de ersättningar, som förut utgick med 20 öre, nu skall utgå med 10 öre per kilometer. Om 20 öre var en rimlig ersättning tidigare med dåvarande penningvärde, är det fullständigt orimligt att nu sänka ersättningen till 10 öre.

Jag har det allmänna intrycket att de, som har konstruerat detta förslag, inte riktigt har känt till de förhållanden, som de haft att bedöma. Beträffande i varje fall det län, som jag representerar, förefaller förslaget vara obilligt och stå i strid mot de grundsatser, på vilka reglementet i övrigt är uppbyggt.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Pålsson m. fl. vid denna punkt fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Nyström, Tjällgren, Grym, Nils August Larsson, Pålsson, Velander, Olofsson och Lodenius.*

Herr SUNDELIN: Herr talman! Jag har det bestämda intrycket — och det fick jag ännu mera styrkt under herr Berghs anförande nyss — att detta är en fråga, som framför allt berör Norrland och förhållandena där. Jag måste också erkänna, att jag i förstona var rätt tveksam, huruvida inte vissa skäl kunde anses tala för att man borde bibehålla bland annat den ersättning för fotvandring, som det finns möjlighet att få enligt det nuvarande resereglementet. Men vid beräkningen av de verkliga kostnader, som man har haft i samband med en resa, blir det kanske många gånger inte så lätt att motivera, varför

ersättning skall utgå för förflyttning till fots. Det sägs i den motion, som har avgivits i denna fråga, att det vid fotvandringar behövs särskild utrustning av god beskaffenhet. Är det emellertid inte så, att en sådan utrustning ofta nog är nödvändig för själva tjänstens fullgörande? Jag tänker på tjänstemän, som är anställda i domänverket eller vid skogsvårdsstyrelserna, och jag tänker på lappfogdarna och lapptillsynsmännen. Dessa tjänstemän behöver väl under alla förhållanden en sådan utrustning för fullgörandet av sin tjänst. Är det ändå inte på det sättet att man här anser, att den ersättning som man vill skall utgå för förflyttning till fots, skall vara en ersättning för själva arbetet med förflyttningen? Det har åtminstone givits uttryck åt den uppfattningen i motionen, där det sägs, att dessa resor är förenade med strapatser och ansträngningar. Det tycker jag tyder på att man här räknar med en ersättning för själva arbetet.

Utskottsmajoriteten anser, att om förflyttningen till fots mera regelbundet är betingad av tjänsten, avlöningen bör avpassas med hänsyn härtill. Vid behandlingen av denna fråga i statsutskottet framhölls det, att det inte är så lätt att exempelvis genomföra en differentierad lönesättning när det gäller löneplans-placerade befattningshavare. Sådana förhållanden har man väl emellertid redan nu i viss mån tagit hänsyn till. Jag har för mig att herr Bergh för inte så länge sedan — det var väl inte precis med hänsyn till fotvandringar, utan kanske mera med hänsyn till vissa andra speciella norrländska förhållanden — i en motion föreslog, att läroverkslärarna i Norrland i lönegradshänseende skulle placeras högre än läroverkslärarna i andra delar av landet. Under sådana förhållanden kan man väl också i det fall det här gäller tänka sig en kompensation vid lönesättningen. Det har exempelvis talats om stämmingsmännen uppe i Norrland, som för varje utförd förrättning har en ersättning av 2 kronor samt 20 öre per kilometer för att de går en vägsträcka, och man har me-

nat att det skulle vara orimligt att beröva dem denna ersättning för färden. Det är alldeles klart att ersättningen med 2 kronor för själva förrättningen måste anses vara alldeles för låg, och den saken bör väl kunna rättas till.

Förslaget om en ersättning med 10 öre per kilometer färdad väg vid användning av annat färdmedel, exempelvis cykel, måste nog anses täcka de verkliga kostnaderna, exempelvis för cykelfärden. Man kan jämföra t. ex. med en arbetare, som har tre kilometers väg till sitt arbete och som under 175 arbetsdagar tillryggalägger de sex kilometrerna till och från arbetet per cykel. Med en ersättning av 10 öre per kilometer skulle det bli 105 kronor om året, och jag tror inte att taxeringsmyndigheterna medger ens ett så högt avdrag för slitning av cykeln etc. Med hänsyn härtill får man nog säga att den ersättning, som förslaget räknar med för en tjänsteman som använder cykel vid färd till och från en förrättning, täcker de merkostnader som tjänstemannen har.

Man har också sagt att slopanDET av ersättningen för fotvandring och sänkningen av beloppet för annat färdmedel, exempelvis cykel, skulle leda till att tjänstemän och befattningshavare i mycket större utsträckning än hittills kommer att anlita t. ex. taxibil. Något ligger det väl i detta resonemang, men jag tror knappast att det är så många som resonerar på det sätt man nämnde vid behandlingen av denna fråga i statsutskottet, att om en person inte får ersättning med 1 krona, när han färdas fem kilometer per cykel, så tar han i stället en taxibil som kostar 8 kronor.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr BERGH: Herr talman! Jag ber att med tillfredsställelse få notera, att den ärade föregående talarens syn på dessa ting i ett avseende mycket fördelaktigt skiljer sig från propositionens. Herr Sundelin erkänner nämligen, att merkostnader vid förflyttning till fots kan förekomma, och han med-

Förslag till allmänt resereglemente m. m.
ger även, att det är skäligt att ersättning utgår.

Men sedan har han liksom utskottets majoritet valt den i mitt tycke mycket besvärliga utvägen att säga, att detta bör beaktas och regleras i samband med lönesättningen. Beträffande exempelvis lappfogdarna låter sig detta göra, eftersom deras arbetsförhållanden kan sägas vara i det hela taget likartade. Men hur skall man göra beträffande kronojägarna? De är placerade i samma lönegrad landet över med nominella variationer beroende på dyrortsgrupperingen, dyrtidskompensationen och kallortstillägget. Intet av dessa tillägg kan komma i fråga i detta sammanhang. I Norrbottens län tillhör alla kommuner ortsgrupp 5, och en kronojägare i kustlandet — som slipper en stor del av dessa förflyttningssvårigheter — är betydligt bättre ställd än en kronojägare t. ex. i Arjeplog eller Arvidsjaur. Blir det inte, herr Sundelin, ganska krångligt att ta hänsyn till sådana omständigheter vid själva lönesättningen? Det är väl ändå bra mycket enklare att göra det i den form, som man hittills har använt.

Herr Sundelin talade också om en stämmningsman, som kunde få vandra mittals för att fullgöra en förrättning, som betalas med 2 kronor, och han menade, att ersättningen för själva förrättningen borde varieras. Vore det ändå inte i ett sådant fall rättvisare och framförallt enklare, att man bibehöll det nuvarande systemet och alltså lät ersättningen för själva förrättningen kvarstå lika på olika orter men gav kompensation för merkostnaden på grund av förflyttningen till och från förrättningsstället?

Utskottsmajoritetens resonemang, som utgår från att kompensation är berättigad, synes mig ha bort leda till slutsatsen, att de nuvarande formerna för reseersättning är riktigare och enklare än att den skall ges i form av särskild lön.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande, herr talman.

Herr PALSSON: Herr talman! Jag skulle i allt väsentligt kunna inskränka

Förslag till allmänt resereglemente m. m.

mig till att instämman med herr Bergh, men det var ett resonemang av herr Sundelin som uppkallade mig.

Det förefaller, som om det vore mycket svårt att i detta sammanhang skilja på tjänstemän och tjänstemän. På tal om den utrustning, som herr Bergh ansåg det nödvändigt att en del tjänstemän har med sig, sade nämligen herr Sundelin att den väl är nödvändig för att de över huvud taget skall kunna utföra sina förrättningar. Det är väl ändå så, att samma tjänsteman ena gången kan klara sin förrättning på en dag, om han färdas med bil, men andra gången måste ligga ute kanske både två och tre dygn för att klara sin förrättning, varvid han måste ha sovsäck eller tält med sig, eventuellt båda delarna. Med hänsyn till dessa växlingar kan jag inte finna det riktigt att säga, att utrustningen är en nödvändig förutsättning vid tjänstemannens fullgörande av sitt arbete.

Inom utskottet fördes ett resonemang som jag här gärna vill bemöta, även om herr Sundelin, såvitt jag kunde uppfatta, inte gick så långt. Det sades, att här utgår nattractamente och att det utgör ersättning för nattlogi oavsett om förrättningsmannen kan erhålla detta i gård eller pensionat eller om han måste bereda sig sådant i sovsäck och tält. Kan man säga, att detta blir riktigt likvärdigt? I ena fallet åker förrättningsmannen kanske bil och får sitt nattlogi i ett pensionat eller en gård, andra gången skall han kanske bära med sig — jag tillät mig säga det i utskottet och gör det även här i kammaren — både sin säng och sin rygsäck, full med mat. Det blir väl ändå en viss skillnad.

Man har här talat om att arvudet borde ändras för de stämmingsmän, som måste göra en lång fotvandring eller cykelfärd för en förrättning som inte inbringar mer än 2 kronor. Ja, vi vet väl litet var hur pass lätt det är att göra en sådan ändring. Här gäller det ju inte bara stämmingsmännen, utan också t. ex. de lekmän som kallas till ledamöter i synenämnd vid förrättningar, som skall hållas på fjällhemman och andra lägenheter som ligger långt borta. I bästa fall

får de, skulle jag tro, samma dagtractamente som utgår till nämndeman.

Jag vill inte yttra någon bestämd mening, men jag tror liksom herr Bergh att det blir mycket svårt att åstadkomma en utjämning på någon annan väg än genom att man lämnar ersättning för fotvandring och cykelfärd. Här resoneras om att det skulle vara alldeles otänkbart och horribelt att tänka sig, att en människa cyklar eller går en mil för en ersättning av två eller kanske tre kronor; vederbörande tar då alldeles säkert bil, menar man. I de flesta fall gör han ganska säkert det, men jag tror att det vid en del tillfällen alltjämt förekommer, att han tar cykel. Och då förstår jag inte, varför det skulle vara speciellt angeläget att företa just denna lilla renhållningsåtgärd i resereglementet, som inte leder till annat än att kostnaderna för statsverket måste bli större. Kan inte möjligheten till ersättning få finnas kvar, låt vara att det inte gäller så många?

Jag tillät mig ge ett exempel från min egen erfarenhet. Till en by, som jag tidigare haft anledning att besöka rätt ofta, har jag kunnat välja mellan två olika vägar. Ena möjligheten har varit att färdas i bil 1,5 mil och att sedan gå cirka 7 eller 8 kilometer. Den andra möjligheten har varit att köra bil 8 mil, varvid det gått att köra de sista 4 kilometerna endast om det varit torrt väglag, varefter jag varit framme i byn. Jag har faktiskt brukat åka den kortare vägen med bil och fotvandra litet längre. Det har kanske mest varit i kommunens ärenden, men någon gång har jag varit ute i statens tjänst. Det kanske finns fler människor, som är lika konstiga som jag och föredragit att fotvandra och därigenom förkorta körsträckan.

Jag kan inte finna annat än att man här värdar sig om en princip utan att vinna något därmed. I själva verket blir anordningen sannolikt dyrare för statsverket. Under dessa förhållanden har jag, herr talman, mycket svårt att förstå meningen med utskottsmajoritetens förslag.

Jag ber för min del att med det sagda

Förslag till allmänt resereglemente m. m.

få instämma med herr Bergh i hans yrkande om bifall till vår reservation.

åtskilligt dyrbarare för staten än vad som är nödvändigt.

Herr ANDERSSON, AXEL: Herr talman! Sedan herr Bergh så utförligt redogjort för de synpunkter, som från norrlandshåll kan anföras i denna fråga, är det kanske inte mycket att tillägga, men herr Sundelin nämnde en grupp tjänstemän, vars arbete jag har haft anledning att följa, och det gav mig anledning att begära ordet.

Herr Sundelin talade om lapptillsynsmännen och gjorde gällande, att den lön, som de har för sitt arbete, är så rikligt tilltagen, att de utan särskild gottgörelse mycket väl borde kunna hålla den utrustning, som de måste ha för sina fjällvandringar. Nu är det i själva verket tvärtom så, att deras avlöning är mycket blygsam, medan utrustningen kostar stora pengar. När de skall ge sig ut i fjällvärlden under många dagar, ibland kanske ett par veckor, måste de vara väl rustade. Det finns inte någon räddningstjänst som står till förfogande för dem som för stockholmsturister, som kommer upp till fjällvärlden. Lapptillsynsmännen får själva bära allting med sig. Färdkosten måste också vara särskilt sammansatt och ställer sig rätt dyrbar.

Nu är det naturligtvis möjligt att dessa lapptillsynsmän kommer att handla på ett annat sätt, om det föreslagna systemet antages. Nu bär de packningar, som väger 20—30 kilo, men såvitt jag förstår, har de möjlighet att anlita bärare, som följer med och bär deras utrustning. En bärare kostar för närvarande 30 kronor om dagen, och jag skulle tro att det inte blir billigare för statsverket att betala bärare än att ge lapptillsynsmännen en liten ersättning för fotvandring. I själva verket blir det nog en 15, 20 gånger dyrare för staten att bekosta bärare.

Det som gäller för lapptillsynsmännen gäller, som redan har antytts, i stor utsträckning för övriga tjänstemän i Norrland, och jag tror att man på det av utskottet föreslagna sättet gör det hela

Herr SUNDELIN: Herr talman! Herr Axel Andersson hade tydligen missuppfattat mig, då han påstod, att jag skulle ha givit uttryck åt den meningen, att lapptillsynsmännen är så väl avlönade, att de borde kunna utan särskild gottgörelse hålla sig med den utrustning som de behöver för sina fotvandringar. Det var inte så jag menade, utan jag sade bara att den utrustning, som de behöver vid sina fotvandringar till och från förrättningsställena, måste de väl ha för tjänsten som sådan, oavsett resorna till och från förrättningarna. Jag menade alltså att man kan förmoda, att de inte under några förhållanden skulle kunna avvara den utrustningen.

Jag tycker att man bör reglera avlöningsförhållandena för dessa befattningshavare vid lappväsendet just med tanke på de speciella förhållanden, under vilka de tjänstgör, och då jag ser på det framlagda förslaget till ändrad lönegradsplacering, finner jag också att t. ex. lapptillsynsmännen har flyttats upp från 11 till 14 lönegraden. Här gäller det bara några få befattningshavare uppe i Norrland. Vi har ju inga lapptillsynsmän eller lappfogdar söderut — det finns inga i Skåne och väl knappast heller i Småland. Det är 5 lappfogdar, 1 lappfogdeassistent och 13 lapptillsynsmän, om jag får döma av propositionen nr 241 till höstriksdagen angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster.

Herr Pålsson ansåg att han var en konstig människa, som använde den kortaste färdvägen, trots att han då fick gå ett stycke. Jag anser det inte på något sätt vara konstigt. Jag tror att de allra flesta människor är så konstigt beskaffade, att de använder den kortaste färdvägen och inte fäster sig så mycket vid om de, ifall de exempelvis cyklar en halv mil, får en krona mindre i ersättning än som för närvarande utgår.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen

Förslag till allmänt resereglemente m. m.

enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Pålsson m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 194 punkten II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Pålsson m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 55;

Nej — 54.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna III—V.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten VI.

Fröken **ANDERSSON**: Herr talman! Reservationen på denna punkt rör traktamentesersättning till bland andra personal i försvarets reserver. Dessa kate-

gorier får visserligen bättre traktamenten än för närvarande, men de kommer icke desto mindre att fortfarande vara väsentligt sämre ställda än andra tjänstemän, nota bene om majoritetens förslag på denna punkt skulle bifallas.

Resersättningskommittén har understrukit, att allmänna traktamentsbestämmelser i princip skall tillämpas också beträffande de kategorier, som det här rör sig om, dock med den avvikelser, att det s. k. 16:e-dygnstraktamentet skall utgå från första dagen.

Överbefälhavaren, som efter hörande av försvarsgrenscheferna har yttrat sig över kommitténs förslag, har ställt sig kritisk på denna punkt men dock ansett sig böra godtaga förslaget i denna del med hänsyn till de förenklingar i handläggningen av dessa frågor, som med tillämpning av förslaget skulle uppstå. Överbefälhavaren framhåller i sitt yttrande, att det inte kan anses att reservpersonalen i större utsträckning än den aktiva personalen har förhandskänedom om tid och plats för tjänstgöringen och därför inte har större möjligheter än andra att genom planering förbilliga vistelsen under militärtjänstgöringen.

Kommittén föreslog, som jag sade, att oreducerat 16:e-dygnstraktamente skulle utgå från första dagen, och påpekade att det inte fanns någon anledning att göra skillnad mellan tjänstemän på aktiv stat och tjänstemän i reserven.

Nu föreslås i propositionen och även av utskotts majoriteten en väsentlig försämring i förhållande till kommitténs förslag. Sålunda skulle tjänstemän med eget hushåll få samma traktamente som utgår till tjänstemän i allmänhet utan eget hushåll, och för tjänstemän i reserven utan eget hushåll skulle endast utgå natraktamente.

Propositionen avsluter sig i denna del till statskontorets yttrande, vari det säges, att förslaget innebär en lämplig avvägning. Såvitt jag har kunnat finna, har inga sakskalet framlagts för denna avvikelse, i alla händelser inte några hållbara sådana.

Jag skall fårska upp minnet hos kam-

marens ledamöter genom att nämna ett par siffror. Medan tjänstemän i allmänhet med eget hushåll får 16 kronor 75 öre per dygn, blir det för reservpersonal med eget hushåll endast 13 kronor 25 öre. Det är ganska svårt att förstå denna skillnad, särskilt mot bakgrunden av uttalandet av överbefälhavaren, som väl bör veta vad det här rör sig om.

Nu har det sagts, och det med rätta, att detta förslag dock är bättre för den personal som det här rör sig om än vad som nu gäller. Men detta tycker jag inte motiverar en avvikelse från de traktamenten som gäller för andra tjänstemän. Det visar endast, menar jag, hur felaktigt systemet hittills har varit.

Tjänstemän utan eget hushåll får det ännu sämre ställt än övriga tjänstemän. Övriga tjänstemän utan eget hushåll får 13 kronor 25 öre, medan personalen i försvarets reserver endast får 7 kronor. Beträffande tjänstemännen utan eget hushåll råder det alltså i detta fall större skillnad än beträffande tjänstemän med eget hushåll.

Jag kan i detta sammanhang parentetiskt påminna om att försvarets lönenämnd på sin tid betonade att det inte borde göras någon skillnad mellan personal med och utan eget hushåll. Reseersättningskommittén understryker att kostnaderna i stort sett är desamma för reservpersonal utan eget hushåll som för andra tjänstemän utan eget hushåll, och detta förefaller mig vara ett vetligt resonemang. Kungl. Maj:t och utskottsmajoriteten går — som jag förut nämnde — icke dess mindre på en skillnad av 6 kronor 25 öre pr dag. Jag kan också avslutningsvis nämna, att Centralstyrelsen för de svenska reservofficersförbunden och Svenska reservunderofficersförbundet har yrkat att kommitténs förslag skulle bifallas.

Herr talman! Mot denna bakgrund ber jag att få yrka bifall till reservation nr 2), som ansluter sig till reseersättningskommitténs förslag.

Herr LEANDER: Herr talman! Det är alldeles riktigt, vad fröken Andersson

Förslag till allmänt resereglemente m. m.

sagt, att propositionen inneburit vissa begränsningar i förhållande till vad reseersättningskommittén föreslagit. Det är alldeles riktigt att såväl överbefälhavaren som reseersättningskommittén har uttalat sig för att traktamente både till tjänsteman med och till tjänsteman utan eget hushåll skulle utgå med det belopp som fr. o. m. sextonde dygnet gäller för tjänstemän i allmänhet. När således varken reseersättningskommittén eller överbefälhavaren, som ansluter sig till reseersättningskommittén, anser sig kunna föreslå att det vanliga enligt resereglementet utgående traktamentet för tjänstemän i allmänhet skall tillämpas redan från början, bevisar ju detta, att man även på dessa håll haft en bestämd uppfattning om att vederbörande reservbefäl inte helt och fullt kan jämställas med övriga tjänstemän, naturligtvis beroende på reservpersonalens tjänstgöringsförhållanden o. s. v.

Om man läser motionen, kanske man kan få den uppfattningen, att det här skulle vara fråga om en reducering. Det är naturligtvis inte riktigt. Propositionen innebär i alla fall en förbättring, fullt jämförlig med den förbättring som de övriga tjänstemännen får genom de nya bestämmelserna i resereglementet. Reservanterna har efterlyst sakskalet för att reservbefälet skulle sättas i särklass. Det framgår inte av vare sig propositionen eller utskottsutlåtandet, vad det egentligen är för skäl som ligger bakom — det måste ju erkännas. Jag vet att på de håll, där man har med dessa saker att göra, har ifrågasatts, huruvida inte detta reservbefäl liksom det värnpliktiga befälet kan jämföras med befäl på aktiv stat. Det värnpliktiga befälet inkallas till tre repetitionsövningar, men det reservbefäl det här är fråga om brukar inkallas till sex repetitionsövningar. Till det värnpliktiga befälet, som tjänstgör under samma förhållanden, utgår intet som helst traktamente i den form det här gäller. Däremot erhåller ju reservbefälet den nu föreslagna traktamentsersättning, som dock innebär en betydande förhöjning eller i varje fall en lika stor förhöjning som för de övriga tjänstemän-

Förslag till allmänt resereglemente m. m.

nen. Det bör kanske dessutom påpekas att vid tjänstgöring utom stationeringsorten — jag föreställer mig att det är fråga om fältmanövrer och liknande tjänstgöringsförhållanden — är ersättningen för detta reservbefäl samma som för befälet på aktiv stat.

I motionen efterlyses, huruvida det varit statsfinansiella skäl som varit utslagsgivande vid Kungl. Maj:ts ställningstagande. Därom ges intet besked, men man kanske kan få en fingervisning härom, när man ser att försvarets civilförvaltning redovisar som sin uppfattning att reseersättningskommitténs förslag skulle höja kostnaderna för reservbefälens traktamenten med ungefär 100 procent. Efter de reduceringar, som föreslås av försvarets civilförvaltning, skulle i alla fall kostnaderna höjas med 60 å 70 procent. Hur stor totalsumma detta skulle bli, har jag ingen aning om, men det skulle vara ganska förvånande, om inte Kungl. Maj:t i såväl detta fall som i så många andra har tagit hänsyn även till de ekonomiska konsekvenserna. Man kan naturligtvis inte i detta fall, såsom i fråga om resekostnadsersättningen vid olika färdsätt peka på någon överenskommelse med de förhandlande organisationerna, utan här har ju befälens organisationer krävt den ersättning, som reseersättningskommittén har föreslagit. Jag har för min del inte funnit några skäl föreligga för att frångå det av Kungl. Maj:t utformade förslaget.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken ANDERSSON: Herr talman! Jag begärde egentligen ordet med anledning av herr Leanders uttalande, att man, när man läser motionen, skulle få ett intryck av att det snarast skulle vara fråga om en reducering. Jag förstår inte, hur herr Leander läst motionen. Jag har läst den mycket noga och kan inte hitta någonting som kan tolkas på detta sätt.

Herr Leander säger vidare, att man inte kan jämföra denna personal med övriga tjänstemän. Jag förstår inte, var-

för man inte skulle kunna göra detta. Jag betonade, att det inte förebragts — såvitt jag kunnat finna — några bärande sakska! för den föreslagna avvikelser. Nu, när jag ser att herr statsrådet Lingman har varit vänlig nog att komma in i kammaren, kanske vi skulle kunna få en upplysning om vilka dessa sakska! är, som inte blivit redovisade.

Herr statsrådet LINGMAN: Herr talman! Jag har begärt ordet närmast för att lämna en del upplysningar om vad denna förändring av reservbefälstraktamentena i sak innebär.

I propositionen är de grundläggande traktamentsbeloppen angivna, men storleken av de belopp, som skall utgå efter sextonde dygnet, har inte angivits i propositionen. Det är ju de belopp, som Kungl. Maj:t skall fastställa, men vid överläggningarna med personalorganisationerna har vi kommit till enighet om vilka belopp som skall gälla fr. o. m. det sextonde dygnet.

De traktamentsbelopp, som för närvarande utgår till reservbefälet, varierar mellan lägst 5 och högst 8 kronor per dygn. Enligt propositionen och de däri beräknade 16:e-dygnstraktamentena kommer traktamentsbeloppen för reservbefälet att höjas till lägst 12 respektive 14:50 per dygn, alltså: det lägsta beloppet 5 kronor kommer att höjas till lägst 12 kronor och det högsta beloppet 8 kronor kommer att höjas till 14:50. Som var och en kan konstatera, är det ju inte så blygsamma förbättringar som här föreslagits. Därjämte föreslås att den nuvarande begränsningen till 60 dygn skall upphävas.

För närvarande åtnjuter reservbefäl, som inte har eget hushåll, inte något traktamente alls. Enligt det föreliggande förslaget skall sådan befattningshavare erhålla traktamente endast för natt, alltså lägst 6 kronor och högst 8 kronor.

Anledningen till att dessa befattningshavare inte har kunnat tillerkännas traktamente med samma belopp som för tjänstemän i övrigt är att vi vid närmare prövning av frågan tagit hänsyn till vad

Förslag till allmänt resereglemente m. m.

såväl försvarets civilförvaltning som statskontoret har anfört med anledning av reseersättningskommitténs ursprungliga förslag. De pekade då närmast på att reservofficerare, som blir inkallade, i allmänhet har kännedom om var de skall tjänstgöra och därigenom har möjligheter att ordna för sig, på samma sätt som övriga tjänstemän vid längre tjänstgöring. Man har kunnat gå ett stycke vidare i detta resonemang och säga att de har stora möjligheter att kunna ordna ännu bättre för sig genom att de kan inta vissa måltider på officersmässen, där matpriserna är något lägre än de som måste betalas av sådana tjänstemän, vilka är ute och reser och nödgas bo och äta huvudsakligen på hotell.

Jag är medveten om att det kan råda delade meningar om bärigheten av denna argumentering, men överbefälhavaren har inte helt tillbakavisat denna argumentering.

Han kanske säger att den måhända inte håller helt, men han har inte heller kunnat tillbakavisa det hela. När det således var tveksamt, hur hållbar argumenteringen var, men man inom departementet ansåg, att många skäl talade för att man skulle vara mera restriktiv än beträffande traktamentsbelopp till övriga tjänstemän, som reser under ovissare förhållanden, så stannade man för det belopp, som nu är skisserat och som, enligt vad som framgått av min redogörelse här, uppvisar rätt avsevärda förbättringar i förhållande till nu utgående ersättningar.

Herr LUNDGREN: Herr talman! Endast några ord med anledning av vad herr civilministern nyss anförde.

Det finns, herr talman, ingen anledning att i detta sammanhang erinra om den betydelse, som reservofficerarna har i fråga om arméns krigsorganisation. Det är endast genom att man har tillgång till reservofficerare som det möjliggöres för armén och i viss mån också för övriga försvarsgrenar att uppsätta reservtrupper i erforderligt omfattning. Det är alltså ett mycket stort

statsintresse att rekryteringen av reservofficerare underlättas.

Herr Leander jämförde reservofficerare och värnpliktiga officerare, men man måste ha klart för sig att reservofficerarna intar en annan ställning så till vida som de har en vart tredje år återkommande tjänstgöring, medan det värnpliktiga befälet endast tjänstgör i enlighet med värnpliktslagens föreskrifter med respektive åldersklasser. Detta innebär ju, att reservofficerarna får en helt annan kvalitet än de värnpliktiga officerarna — härmed inte något ont sagt om det arbete, som utföres av det värnpliktiga befälet. För att kunna rekrytera erforderligt antal reservofficerare erfordras alltså att dessa får en något så när tillfredsställande ekonomisk gottgörelse för det arbete de utför inom det militära. Det är, herr talman, såvitt jag förstår obestridligt, att tjänstgöringen på främmande ort måste medföra ökade kostnader. Herr statsrådet säger, att det går lätt för reservofficerare att ordna för sig för sådan tjänstgöring, därför att de ju i regel långt i förväg har vetskap om när de skall tjänstgöra. Men med nuvarande förhållanden på hyresmarknaden är det sannerligen inte så lätt att ordna för sig, även om man har kännedom om sådan tjänstgöring ganska långt i förväg.

Vidare sade herr statsrådet, att det blir billigare för reservofficerarna än för andra som skall vistas på annan ort, därför att reservofficerarna åter på respektive mässar. Ja, såvitt jag har mig bekant är det inte billigare att äta på mässarna än på andra matställen av motsvarande kvalitet. Herr statsrådet talade också om att den begränsning till 60 dagar, som gäller för de nu utgående traktamentena, är borttagen. Denna begränsning har emellertid — och det har herr statsrådet själv talat om i propositionen, om jag inte minns fel — betydelse endast för marinen. För arméns personal är ju tjänstgöringen inte längre än motsvarande repetitionsövning, varför den omständigheten att denna begränsning har borttagits har relativt liten betydelse.

Förslag till naturskyddslag m. m.

Herr Leander talade om att dessa reservofficerare på samma sätt som befälet på stat bar ersättning under fälttjänstövningar. Det borde väl inte vara herr Leander alldeles obekant, att traktamente i vanlig mening inte utgår under fälttjänstövning; där förekommer ju utspisning och förläggning in natura. Hurudan denna förläggning är, är en annan fråga — om den är ordnad i tält eller under en gran — men traktamentet utgår in natura, och det är därtill ett mycket reducerat traktamente, varför vederbörande på det sättet inte torde få någon större ersättning.

Herr talman! Jag ber att med denna motivering och med instämmande i vad fröken Andersson nyss anfört få yrka bifall till reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken Andersson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 194 punkten VI, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken Andersson m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröst-

ningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten VII.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statens allmänna avlösningsreglemente m. m., i vad propositionen sammanhänger med Kungl. Maj:ts förslag till allmänt resereglemente, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316), m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ny lydelse av övergångsbestämmelsen till lagen den 5 april 1946 (nr 130) om ändrad lydelse av 18, 20 och 23 §§ epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443), bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Förslag till naturskyddslag m. m.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till naturskyddslag m. m., dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen.

Genom en den 4 april 1952 dagtecknad proposition nr 188, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, fö-

reslagit riksdagen att antaga vid propositionen följande förslag till

1) naturskyddslag;

2) lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehått fem i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 511 av herrar *Ohlon* och *Nerman* samt

nr 512 av herr *Osvald* m. fl.; även som

inom andra kammaren:

nr 667 av herr *Andersson* i Dunker,

nr 668 av herr *Netzén* m. fl. samt

nr 669 av herr *von Seth* m. fl.

I motionerna I: 511 och II: 669, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring i förslaget till naturskyddslag, att den allmänna tillsynen över skyddet och värden av naturen anförtroddes riksantikvarieämbetet, som härför skulle erhålla den organisation och förstärkning av arbetskrafter, som härav föranleddes.

I motionerna I: 512 och II: 668, vilka jämväl voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen ville dels uttala sin anslutning till departementschefens uppfattning rörande den ställning, som Vetenskapsakademien borde erhålla i den framtida organisationen av det svenska naturskyddet, och dels hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag om omgestaltning av Svenska naturskyddsföreningen till ett organ med sådana personella och materiella resurser, att det kunde bedriva ett verkligt arbete.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A. att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 511 och II: 669 samt II: 667, bifalla förevarande proposition nr 188;

Förslag till naturskyddslag m. m.

B. att motionerna I: 512 och II: 668 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr OSVALD: Herr talman! För envar som är intresserad av och har arbetat för svenskt naturskydd är det en glädje att konstatera, att vi nu har kommit så pass långt att vi inom kort kommer att få en modern naturskyddslag och en naturskyddslag som verkligen kan sägas motsvara sitt ändamål. Det är också med stor tillfredsställelse man konstaterar den positiva inställning till naturskyddsuppgifterna, som utskottet har givit uttryck åt i sitt utlåtande.

Det är emellertid särskilt på en punkt, som jag skulle vilja säga ett par ord, och det är i anslutning till innehållet i den motion, som väckts i denna kammare under nummer 512. I denna motion hade bl. a. yrkats att, eftersom tillämpningen av naturskyddslagstiftningen är en allmän uppgift, »från Kungl. Maj:ts sida måtte föranstaltas om utredning om det personal- och medelsbehov som med utgångspunkt från propositionens ståndpunkt kommer att föreligga».

I utskottets utlåtande har motionen behandlats och där säger utskottet bl. a., att Naturskyddsföreningen ju själv »gått i författning om att utarbeta nya stadgar». Det säges vidare i utskottets utlåtande, att detta arbete med förslag till nya stadgar redan är slutfört och, tillägges det, inom kort kommer att föreläggas föreningsstämman. Det kan emellertid knappast anses, att ett sådant arbete med en stadgerevision kan betraktas som slutfört, förrän förslaget därom verkligen har antagits av en föreningsstämma.

Vad som emellertid för Naturskyddsföreningen har varit det väsentliga har också berörts i motionen, nämligen att Naturskyddsföreningens styrelse har begärt, att Kungl. Maj:t skulle föranstalta om en utredning beträffande det behov av personal och medel, som kommer att föreligga för att Naturskyddsföreningen skall kunna fylla den uppgift, som förutsattes i propositionen, nämligen att vara det centrala organet för natur-

Förslag till naturskyddslag m. m.

skyddsarbetet. Det är om detta som utskottet bl. a. säger, att yrkandet om en statlig utredning rörande föreningens behov av personella resurser är svår-förståeligt. I själva verket förhåller det sig så, att föreningen har i framställning till Kungl. Maj:t begärt en sådan översyn för att man på det sättet skulle få en mera objektiv utredning och en säkrare grund att bygga arbetet på. Det är nämligen så, herr talman, att det svenska naturskyddsarbetet numera har delvis andra målsättningar än det hade, då naturskyddsarbetet börjades i vårt land. För några decennier sedan, alltså då Naturskyddsföreningen började sitt arbete, var det väsentligen de estetiska och naturvetenskapliga synpunkterna, som stod i förgrunden. På senare tid har framför allt de sociala synpunkterna i naturskyddsarbetet kommit allt mer och mer i förgrunden, t. ex. frågan om att bevara naturen för att bereda människorna i storstäderna möjlighet till rekreation. Härtill har kanske ännu senare kommit de nationalekonomiska synpunkterna på naturskyddet, och framför allt skulle jag då vilja framhålla frågan om skyddet åt våra vatten. Vattenfrågan är ur många synpunkter betydelsefull; den omfattar t. ex. frågan om reglering av sjöar och vattendrag och frågan om den förorening av vatten, som alltjämt pågår i våra vattendrag. Allt detta är problem som man numera står inför inom svenskt naturskydd.

Det är därför naturligt, att naturskyddet för att kunna bedrivas på ett verkligt effektivt sätt måste ha till sitt förfogande betydligt större personella och materiella resurser än vad det tidigare haft, och det är för att få en objektiv utredning av vad som verkligen behövs för att Naturskyddsföreningen som det centrala organet skall kunna fylla denna sin uppgift som vi i motionen hade begärt, att utskottet skulle göra ett uttalande i denna riktning. Det är nämligen uppenbart, att vill man verkligen att den moderna naturskyddslagstiftning, som vi nu kommer att få, också skall kunna tillämpas på ett fullt

effektivt sätt, så krävs det betydligt större resurser än dem som hittills stått till naturskyddsarbetets förfogande.

Det hade därför varit önskvärt, menar jag, om till detta mycket positiva uttalande från tredje lagutskottet också hade fogats ett uttryck för den meningen, att en effektiv tillämpning av den moderna naturskyddslagstiftningen också kräver, att det organ, som skall handha detta arbete, får möjligheter att utföra det på ett effektivt sätt. Utskottet har emellertid inte villfarit detta önskemål, utan utskottet säger att »till denna fråga, som eventuellt skulle kunna beröra önskemål om förstärkning av statsanslagen till föreningens verksamhet, har riksdagen emellertid icke att taga ställning i förevarande sammanhang». Det är naturligtvis aldeles riktigt, att riksdagen inte nu har att ta ställning till anslagsfrågor eller till frågor om den personella utrustning, som behövs, eller om de anslag, som kan behövas för naturskyddsarbetet, men det hade varit värdefullt, om utskottet också hade framhållit att för ett effektivt arbete också kräves att erforderliga medel ställes till förfogande.

Jag har med dessa ord, herr talman, velat ge en förklaring till vad som enligt utskottets utlåtande har varit svår-förståeligt i motionen. Jag är för min del för övrigt mycket tillfredsställd med utskottets uttalanden, och jag har därför, herr talman, inte något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr STEN: Herr talman! Utan att göra mig skyldig till vanvördnad mot våra stora interpellationsdebatter nyligen och mot den nyss behandlade frågan om tjänstemännens rätt att fotvandra i Norrland anser jag mig kunna konstatera, att det nu föreliggande ärendet är den största frågan vid denna riksdag. Men då vårt arbete, förklarligt nog, domineras av ekonomiska problem och materiell standard, blir lätt sådana problem som naturskydd och landskapsvård bortskymda. Ekonomi och kultur sätter utan

tvivel de flesta av oss mycket högt, det sista i varje fall för skams skull. Men när det gäller de värden som det här är fråga om skiftar säkerligen våra uppfattningar ganska mycket. Eftertanken säger oss emellertid, att naturen och landskapsbilden betyder mycket, inte bara för alla de svenskar som bor kvar i sin födelsebygd, utan även för dem som på grund av den stora folkvandring och omflyttning av miljoner människor ifrån deras uppväxtmiljö som för närvarande pågår har lämnat den. De kommer tillbaka, ofta varje år. Detta har möjliggjorts genom den lagstadgade semestern och genom den tekniska utvecklingen av möjligheterna till resor. Dessutom har vi en miljonhövdad stam av svenskar och svenskättlingar i Amerika, som också kommer hem i allt större skaror. Och slutligen är ju turistväsendet en av våra stora näringar. Det rör sig alltså även rent bokstavligen om mycket stora värden.

Till grund för dagens behandling av denna fråga ligger en allsidig utredning, en klokt avvägd proposition och ett enhälligt utskottsutlåtande. Divergenserna mellan motionerna och utlåtandet kan kräva några reflektioner, eftersom de varit föremål för uppmärksamhet i pressen.

Utredningen har föreslagit, att övervakningen och rådgivningen borde uppdragas åt en statens naturvårdsnämnd. Propositionen och utskottet har avböjt detta förslag. Det är ju uppenbart, att utredningen icke utan bärande skäl hade föreslagit denna nämnds inrättande. Men det förhåller sig nog så, att förslag som innebär inrättande av nya ämbetsverk eller som anses kunna medföra en utveckling i den riktningen under nuvarande förhållanden knappast kan påräkna en fullt saklig prövning med hänsyn till de ändamål som det är fråga om. Det är vår egen och allmänhetens uppfattning — med rätt eller orätt — att vi har varit litet för frikostiga med sådana beslut, som har medfört dessa psykologiska verkningar vid bedömandet av sådana förslag.

Att man i detta avseende kan följa

Förslag till naturskyddslag m. m.

propositionen och utskottet beror på att vad utredningen hade velat vinna med nämnden åtminstone till betydande del torde kunna ernås på andra vägar. Framför allt kan man knyta sådana förhoppningar till de föreslagna naturskyddsråden inom länen. Länsstyrelserna har ju en betydelsefull uppgift på detta område, och de kan genom dessa råd tillföras all den sakkunskap som finns hos institutioner och sammanslutningar inom länet. En annan mycket värdefull tröstegrund har de som är intresserade för lagens syfte funnit däri att departementschefen tagit initiativ till överläggningar för att främja detta syfte nu i samband med lagens ikraftträdande. Det talas i utskottsutlåtandet endast om sammanslutningar, men jag uttalar den förhoppningen, att detsamma gäller även de berörda verken, alltså Vetenskapsakademien, riksantikvarieämbetet och domänstyrelsen, som nu blir inkopplad som förvaltare av nationalparkerna. När jag vid utskottets justering lojalt tillkännagav min avsikt att vid detta tillfälle rikta en hemställan till departementschefen i denna riktning, kunde sådana upplysningar lämnas, att utskottet kunnat skriva som det gjort. Det återstår för mig endast att uttala min synnerliga tillfredsställelse över departementschefens såväl härigenom som genom sina uttalanden i propositionen visade intresse, vidsyn och idealitet. Jag hoppas att han har laga förfall för sin frånvaro här i kammaren just nu, så att jag inte av den anledningen behöver pruta på mitt vackra omdöme, men inom parentes sagt förefaller det som om ju starkare vi gör regeringsmakten, dess vårdslösare blir den ibland i sitt umgänge med riksdagen.

Ett särskilt intresse knyter sig till utskottets redovisning av de möjligheter som denna lag öppnar att stärka naturskyddet på det allt mer aktuella vattenfallsområdet. Till förekommande av allt missförstånd skall jag först deklarerat min anslutning till den uppfattningen, att vår generation har en naturlig plikt att öka folkförsörjningens och världshushållets resurser genom att förvandla

Förslag till naturskyddslag m. m.

denna råvara till elektrisk energi. Men det är en lika naturlig plikt att ta spjärntag för att rädda något av natur och landskapsbild även på detta område. Eljest kan det inträffa, att alla vattenfall är till 100 procent utbyggda i samma ögonblick som elektricitetens roll har övertagits av andra energikällor. Nu kan man i detta utlåtande finna stöd för att det exempelvis finns möjligheter att, säkerligen enligt svenska folkets enhärliga uppfattning, rädda Tännforsen aningen som nationalpark tillsammans med omkringliggande områden eller som naturminne. Den garanti som därutöver kan erfordras kan icke ernås på annat sätt än genom att riksdagen när det gäller vattenlagen eller beviljande av anslag till vattenkraftens utbyggande handlar i överensstämmelse med denna lags anda och mening, som säkerligen också är nationens samfällida.

Tillåt mig att ta ett annat aktuellt exempel, Sollefteforsen. Jordbruksutskottets ärade ordförande, som på äldre dagar har blivit stadsbo, och jag som räknar Sollefteå som mina fäders marknadsplats och mitt eget första rastställe på vägen ut i livet, röner säkerligen ingen motsägelse bland dem som sett denna stad, om vi säger att den är landets vackraste vad läget beträffar. Det skulle möjligen vara Stockholm, som ur vissa synpunkter kunde uppta tävlan. Sollefteforsen ligger mitt i staden; Sollefteå står eller faller med forsen. Forsen måste ovillkorligen, även rent ekonomiskt, betyda mera orörd än om dess obetydliga fallhöjd exploateras. Här torde formen nationalpark vara svårare att förverkliga, då bebyggelsen på bägge sidor går ända ut till forsen, även om några karakteristiska nipformationer på bägge sidor om fallet också bör skyddas, men här står formen naturminne under alla förhållanden inom möjligheternas gräns.

Jordbruksutskottet har, som det framhålls i tredje lagutskottets recit, för några år sedan framhållit, att man lämpligen borde skaffa sig översikt över detta område, sedan denna lag tillkommit. Nu upplyses det, att frivilliga sammanslutningar gått i författning om en sådan

inventering. Här skulle jag nog ha velat skjuta in ett par satser i utskottets motivering: dels att denna åtgärd synes ha vidtagits sedan en framställning till Kungl. Maj:t från dessa sammanslutningar såvitt man kan finna icke lett till någon åtgärd, och dels att resultatet av denna inventering icke bör ställas till förfogande endast för de naturvårdande myndigheterna utan även för de myndigheter som syssla med planeringen av vattenkraftens utbyggande i fortsättningen. Men då detta utskottsutlåtande har så många förtjänster, ville jag inte överanstränga utskottets intresse för denna angelägenhet.

Det har framgått under denna riksdagssession, att sådana planer i fråga om vattenkraftens fortsatta utbyggande preliminärt har framlagts för vederbörande utskott. Det hade då varit önskvärt, att Kungl. Maj:t åtminstone hade remitterat ifrågavarande framställning till de organ som svarar för denna planläggning, »att tagas i betraktande vid fullgörandet av detta uppdrag», såsom riksdagsformuläret brukar lyda. Det bör vara naturligt, att så blir fallet i fortsättningen. Jag har sett en glädjande notis i tidningarna här-omdagen att vattenfallsverkets revisorer har betygat, att intresse finnes även på detta håll för att fara varsamt fram.

Siste suppleanten har inte uppträtt här med anspråk på att i varje formulering företräda varje ledamot i tredje lagutskottet, men i så måtto för han utskottets talan, att han yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr NERMAN: Herr talman! Med anledning av utskottsutlåtandet vill jag bara erinra om att de motionärer som står bakom motion I: 511 hade tänkt sig en centralorganisation för naturskyddet redan nu, den som Svenska naturskyddsföreningen har föreslagit och flera länsstyrelser har biträtt, d. v. s. att vården av det centrala naturskyddsarbetet skulle anförtros åt riksantikvarieämbetet. Det är då fråga om skyddet för kulturlandskapet. Departementschefen och utskottet har nu inte ansett tiden mogen för

en definitiv lösning, och därför har motionen avstyrkts. Men motiveringen för avstyrkandet är inte negativ, och den ger tydligen anledning att hoppas, att när tiden en gång är inne för en definitiv åtgärd, det uppslag som har framförts i motionen nr 511 kan komma att beaktas.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 11:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; och

nr 30, i anledning av väckt motion om ändring i 11 § lagen om rätt till fiske.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om ändring i fiskerättslagen m. m.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av väckta motioner om ändring i 3 § lagen om rätt till fiske m. m.

Tredje lagutskottet hade till behandling förehaft sex inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 50 av herr *Hällgren*, nr 162 och 220 av herr *Persson, Karl*, samt nr 361 av herr *Lundqvist* ävensom motionerna i andra kammaren nr 49 av herr *Nyberg* m. fl. och nr 409 av herr *Boman* i Staf-sund.

I motionen I: 162 hade föreslagits, att riksdagen skulle vidtaga sådan ändring i 1950 års lag om gräns mot allmänt vattenområde, att allt vatten inom 300 meter från ö av minst 50 meters längd ävensom på de ställen, där den stranden följande kurvan för högst 3 meters djup ginge längre ut, allt vatten inom denna djupkurva bleve enskilt vattenområde.

Om ändring i fiskerättslagen m. m.

I motionerna I: 220 och II: 409, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i 1950 års lag om rätt till fiske, att vid Blekinge läns södra kust innehavare av enskild fiskerätt finge även utan myndighets tillstånd sträcka fast redskap från det enskilda vattnet vidare ut i allmänt vatten, dock ej på större avstånd än 200 meter från den stranden följande kurvan för högst 3 meters djup.

I motionen I: 361 hade hemställts, att riksdagen för sin del måtte antaga i motionen angivet förslag till lag om ändring i 3 § lagen om rätt till fiske. Lagförslaget innebar samma ändring som den i motionerna I: 220 och II: 409 åsyftade.

I de likalydande motionerna I: 50 och II: 49 hade hemställts, att riksdagen måtte fatta sådant beslut, att ägare av tre skattlagda ålfisken i Mjällby kommun, vilka fisken kallades Ytterören, Innerören och Yttre Pjäddör, finge bibehållas vid sina gamla rättigheter eller att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådana åtgärder, att ägarna av nämnda fisken tillförsäkrades rätt att i fortsättningen som hittills, under betryggande former, bruka ifrågasvarande ålfisken.

Utskottet hade i det nu ifrågasvarande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att motionen I: 162 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 50, 220 och 361 samt II: 49 och 409 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande införandet av tillståndsfri utsträckningsrätt för innehavare av skattlagt fiske vid Blekinge läns södra kust.

Herr PERSSON, KARL: Herr talman! Jag skall först be att få uttala ett tack till tredje lagutskottet för att utskottet i så måtto har tillstyrkt de i detta ärende väckta motionerna, att utskottet föreslår en utredning i frågan, om än av mera begränsad omfattning. Det var emeller-

Om ändring i fiskerättslagen m. m.

tid inte bara för att uttala detta tack som jag har begärt ordet, utan det var för att göra några mycket korta reflexioner.

Alla de motioner som är väckta i dessa ämnen syftar ju till att åt de yrkesarbetande fiskarna återvinna de rättigheter som de i viss mån förlorat genom 1950 års fiskelag. Vad då först gäller frågan om bevarandet av fiskerätten vid öarna har jag föreslagit, att gränsen mot allmänt vattenområde skulle få gälla även för öar med ned till 50 meters längd i stället för som nu 100 meters längd. Även utskottet har ansett, att det finns fog för motionen. Utskottet har skrivit, att utskottet icke vill bestrida, att ett genomförande av förslaget i motionen skulle i viss omfattning bevara de rättigheter till fiske motionären vill skydda. Emellertid anser utskottet, att ett bifall till motionen skulle medföra svårigheter i fråga om annat näringsutövande än fisket, och det är kanske mest därför som utskottet avstyrker motionen. Jag skall inte orda vidare i denna fråga, men jag tycker, att när utskottet ändå har föreslagit en utredning, hade man kunnat ta med även denna fråga i utredningen.

Vad sedan gäller den fria utsträckningsrätten för innehavare av enskild fiskerätt har utskottet föreslagit en utredning, men begränsat sig till endast de skattlagda fiskena. Även här tycker jag, att det hade varit lämpligt, att utskottet hade kunnat utsträcka utredningen till samtliga fiskerätter, således också dem som är förenade med strandrätt. Men om man tolkar utskottets motiveering välvilligt, kan man måhända finna, att utredningen även skulle kunna omfatta andra fiskerätter än de skattlagda. Utskottet skriver ju, att en sådan utredning också torde kunna lämna svar på frågan, huruvida utsträckningsrätt bör tillerkännas även innehavare av vissa andra av ålder bestående fisken med fast redskap vid Blekinge läns södra kust. Det är ju endast denna kust som den sista frågan gäller — utsträckningsrätten är enligt 1950 års fiskelag fri för angränsande kuststräckor.

Jag skall inte framställa något yrkande här. Jag vill bara uttala den förhoppningen, att direktiven för den utredning, som utskottet har föreslagit och som kammaren väl kommer att begära, inte måtte bli snävare än att utredningen även skall kunna ta hänsyn till de sidospörsmål som jag här har berört.

Herr BOO: Herr talman! Herr Persson vill här sätta likhetstecken mellan de båda frågekomplex, beträffande vilka han motionerat, i det ena fallet bestämmelserna i gränslagen om ös längd för att den skall kunna bilda eget vattenområde och i andra fallet bestämmelsen i fiskelagen om utsträckningsrätt för fast fiskeredskap. Med anledning därav måste jag konstatera, att det inte går att, såsom herr Persson vill göra, sammanföra de båda sakerna, även om de har det sambandet, att bägge kan röra fiskeutövandet.

I den ena motionen, nr 162 i första kammaren, yrkar herr Persson, att man skall göra sådan ändring i gränslagen, att en ö av minst 50 meters längd skall kunna bilda enskilt vattenområde. Det innebär alltså, att det enskilda vattnet skulle utsträckas. Enligt nuvarande bestämmelser skall endast öar av minst 100 meters längd ha enskilt vattenområde. Dessa bestämmelser har tillkommit efter noggranna överväganden i fiskerättskommittén. Även vid utskottsbehandlingen 1950 dryftades dessa problem ganska ingående. Vad man här har kommit fram till är en av hörnstenarna i den vattengränslag som nu gäller, och det måste föreligga starka skäl för att ändra på dem.

När man år 1950 behandlade dessa spörsmål, förelåg från högerhåll ett motionsyrkande om att varje landbildning, som kan hänföras till fastighet, skulle ha eget vattenområde. Om man skall gå ifrån den nuvarande bestämmelsen om 100 meters längd på dessa öar, vore det konsekvent, att man följde det motionsyrkande som framkom vid behandlingen år 1950. Det finns dock icke tillräcklig anledning att för närvarande genomföra

Om ändring i fiskerättslagen m. m.

en ändring i detta avseende. Den lag som här behandlas trädde i kraft år 1951 och har således ännu inte verkat i fullt två år. Men under denna tid har den berörda befolkningen anpassat sig efter de nya reglerna. Är det inte under dessa förhållanden bäst att låta dem gälla tills vidare? Om man nu skulle bryta sönder lagen genom att införa 50-metersregeln, skulle det nämligen inte lösa alla de problem som motionären här har berört. Men en sådan ändring skulle innebära en ny omskiftning i fråga om allmänt och enskilt vattenområde, som skulle irritera och förvirra allmänheten. Därför har utskottet inte kunnat till någon del biträda motionen, och i detta fall vill jag yrka bifall till utskottets utlåtande.

De andra motionerna om ändringar i fiskelagen avser ju att få till stånd en allmän tillståndsfri utsträckningsrätt för fasta fiskeredskap vid Blekinge läns södra kust. Man skulle alltså där få gå ut på allmänt vatten intill 200 meter med en dylik utsträckningsrätt. Detta yrkande överensstämmer med fiskerättskommitténs ursprungliga förslag. Vid behandlingen 1950 gick departementschefen dock ifrån utredningen på denna punkt och inskränkte den tillståndsfria utsträckningsrätten att gälla tre bestämda kustområden. Utskottet hemställde att även Skånes östra och södra kuster skulle falla under bestämmelserna om tillståndsfri utsträckningsrätt, men avstyrkte motioner om liknande rätt för Blekinge läns södra kust. Motiveringen var, att en allmän utsträckningsrätt där skulle leda till skada för andra fiskande och betyda en opåkallad utflyttning av den enskilda fiskerätten. Man skulle alltså inte genom en sådan allmän utsträckningsrätt vid Blekinge läns södra kust återställa någonting som hade frångåtts de enskilda fiskerättsägarna genom 1950 års lagstiftning, utan det skulle i de allra flesta fallen innebära att den enskilda fiskerätten utvidgades. Därför har inte utskottet kunnat förorda bifall till föreliggande motioner.

Däremot finns det andra motioner, nr 50 i första kammaren och nr 49 i andra

kammaren, som påyrkar en mycket begränsad ändring i dessa avseenden. Man skulle ge utsträckningsrätt åt vissa namngivna fisken som genom dom eller skattläggning tidigare har vunnit sådan utsträckningsrätt. Utskottet hade vid sin behandling härav 1950 förutsatt att dessa frågor skulle kunna lösas genom länsstyrelsernas rätt att bevilja dispens. Länsstyrelsen i ifrågavarande län har dock tolkat lagbestämmelserna så, att en dylik dispens från utsträckningsförbudet skulle kunna leda till men för andra fiskande, och har därför inte velat ge dispens i den utsträckning som är nödvändig för att vidmakthålla den rätt som en gång kommit till genom dom eller skattläggning.

Detta är problem av begränsad omfattning. Utskottet har funnit att man här kommer in på samma princip som 1950 föranlett departementschefen till medgivanden vid vissa andra kuststräckor. Därför har utskottet för sin del här förordat att just detta skulle bli föremål för utredning. Utskottet föreslår riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t och hemställa om en sådan.

Jag yrkar bifall till denna utskottets hemställan.

Herr HÄLLGREN: Eftersom jag är motionär skall jag i anledning av herr Perssons yttrande be att få säga några ord. Vid Blekinge läns södra kust gick man, när fiskerättslagen sist antogs, in för att myndigheterna skulle reglera utsträckningsrätten. Såsom utskottets talesman här har sagt klickade det i tillämpningen av lagstiftningen på den punkten. Följden blev, vilket inte förut var känt, att tre sedan 1600- och 1700-talen skattlagda fisken kom att helt eller delvis befinna sig på allmänt vatten. Här var statens lösensskyldighet given, men fiskarna hade själva den uppfattningen att de inte vore betjänta med att få pengar av staten, utan de vore bättre betjänta med att i fortsättningen liksom hittills få driva sitt yrke. Deras skattlagda fisken var taxerade som fastigheter, och ägarerna beskattades för rätten att sätta sina

Om ändring i fiskerättslagen m. m.

Ålbottengarn där fem, sex månader under året. I dessa tre fisken finns inte mindre än 31 stycken delägare, varav några är för sin utkomst helt och hållet beroende av fiskena. Säkerligen hade man inte vid lagstiftningens tillkomst menat att inte myndigheterna i ett sådant fall skulle ge fiskarna tillstånd att behålla sina gamla förvärvade eller ärvda skattlagda rättigheter. Men myndigheterna har tolkat det så, att den nya lagens ord om att »lida men» innebär att om någon annan säger ifrån: »Det där är till skada för oss», så skulle inte något tillstånd kunna ges. Det är dels för att låta de gamla rättshavarna i fortsättningen som hittills utöva sitt yrke, dels för att spara utgifter för staten, som motionerna nr 50 i första kammaren och nr 49 i andra kammaren är väckta. Jag är tacksam för utskottets sympatiska behandling av dessa motioner.

Vidare har utskottet i detta sammanhang åberopat herrar Perssons och Lundqvists motioner. Jag förstår att detta rent lagtekniskt sett är riktigt. Jag begränsade mig till vissa särskilt nämnda fisken, och det har sedan sports att det skulle finnas ett likartat fall i östra Blekinge. Därför har utskottet fått skriva som skett.

Men när herr Persson i sitt yttrande framhåller önskvärdheten av att utredningen bedrivs i den riktningen att den på något sätt försöker tillgodose de övriga motionernas syfte, vilka gäller en tillståndsfri utsträckningsrätt 200 meter från det enskilda vattnet för alla innehavare av enskilda fisken — då förstår inte herr Persson själva vilket kaos han skulle skapa. På en kuststräcka i halvcirkelform om ungefär tre mils längd finns enligt kammarrådet Dufwas utredning 73 stycken sådana fasta ålfisken. Dessutom skall där finnas insegling till sex samhällen med sex hamnar och allmänna farleder. Fiskarna själva vill inte ha en sådan ändring. Enda följderna av ett bifall till herr Perssons förslag skulle bli att man kom att skada varandra, och man kom att ta upp processer som skulle vara i många tiotal år. Jag tror att vi här inte kan gå längre än vad utskottet

har gjort. Om man låter myndigheterna avgöra den utsträckningsrätt för alla de övriga på det allmänna vattnet, som de skulle komma i åtnjutande av, är man på den säkra sidan.

Jag har talat med åtskilliga fiskare. De säger att det skulle bli en fullständig förvirring därest man skulle handla i enlighet med dessa motioner. Däremot har utskottet positivt gått in för vad som föreslagits av fiskeriintendenten, fiskeristyrelsen och länsstyrelsen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr PERSSON, KARL: Herr Hällgren säger att om man gör utredningen litet vidlyftigare, så att den gäller för alla berörda, skulle det skapa kaos. Jag undrar vilket som skapar mest kaos, detta eller att som herr Hällgren i sin motion föreslagit ge tre fisken denna rättighet och lämna de andra åt deras öde. Jag tror att det blir mera kaos, om man bara ger de tre rätt och låter de andra vara utan.

Herr HÄLLGREN: De andra har sin rätt. Dessa tre har berövats sin rätt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 49, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i grunderna för tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrlägningsföretag, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 409, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316), m. m.

Interpellation om begränsning av statens gäldränteavdrag.

Herr BERGH erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! I likalydande motioner till 1951 års riksdag (I: 89 och II: 115) hemställdes om sådana ändringar av kommunalskattelagen att staten i förvärvskällorna jordbruksfastighet, annan fastighet och rörelse skulle få rätt att göra avdrag för gäldränta med högst 2 procent av det bokförda värdet av de i förvärvskällan nedlagda tillgångarna. Motionernas syfte var att kommunerna icke skulle försättas i ett sämre läge om en förvärvskälla vore i statens än om den vore i enskild ägo.

Bevillningsutskottet (betänkande nr 23) instämde i princip i den av motionärerna uttalade uppfattningen men ansåg det erforderligt med en undersökning rörande den privata förvärvsverk-samhetens gäldbundenhet att tagas till utgångspunkt vid bestämmandet av den maximala procentsatsen för gäldränteavdraget. Då utskottet under hand inhämtat att ett tidigare avgivet förslag i samma riktning av 1944 års^oskattesakkunniga skulle upptagas till omprövning av 1950 års skattelagssakkunniga avstyrkte utskottet motionerna och ansåg sig icke heller kunna tillstyrka, att riksdagen i särskild skrivelse hemställde om frågans upptagande till förnyad prövning. Utskottet uttalade dock den förhoppningen att det skulle visa sig möjligt att i en nära framtid framlägga förslag i ämnet för riksdagen.

Med hänsyn härtill hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att låta påskynda ifrågavarande utredning, så att förslag till en begränsning av statens gäldränteavdrag kan föreläggas 1953 års riksdag?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

- nr 514, av herrar *Osvald* och *Björck*;
- nr 515, av herr *Björck* m. fl.;
- nr 516, av herr *Sten*;
- nr 517, av herr *Sunne* m. fl.;
- nr 518, av herr *Andersson, Gustav Emil*, m. fl.;
- nr 519, av herr *Ahlberg* m. fl.;
- nr 520, av herr *Eskilsson*;
- nr 521, av herr *Sunne* m. fl., alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster, m. m.

Vidare anmäldes och bordlades en av herr *Andersson, Axel*, under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom och herr *Jansson, Fridolf*, under tecknad motion nr 522, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.28 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.